

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta
a
Collegium Marianum – Týnská vyšší odborná škola

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Hudba v klášterní bazilice
ve Žďáru nad Sázavou**

Autor:
Vedoucí bakalářské práce :

Miroslava Smékalová
Mgr. Pavla Semerádová

Studijní obor :
Forma studia:

Sbormistrovství chrámové hudby
Tříleté bakalářské prezenční studium

Duben 2011

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

Žďár nad Sázavou 2011

Miroslava Smékalová

Poděkování

V první řadě chci poděkovat paní Mgr. Pavle Semerádové, ředitelce Collegium Marianum – Týnské vyšší odborné školy za odbornou pomoc a vedení v průběhu celé mé práce, dále PhDr. Tomáši Slavickému, Ph.D. za podnětné rady náměty a informace, Prof. PhDr. Jiřímu Sehnalovi za upřesnění dat týkajících se archivu a za pomoc při práci s notovým materiálem. Dále chci poděkovat svému kolegovi Mgr. Leoši Drahotskému za pomoc při shromažďování soudobých dat o pěveckém sboru FONS, pracovníkům Brněnského Muzea oddělení dějin hudby, Muzea Vysočiny v Polné, archivu města Žďáru nad Sázavou, P. Vladimíru Záleskému a Václavu Horákovi, současnému varhaníkovi v bazilice Žďár nad Sázavou za autentické vzpomínky, a také mému pěveckému sboru FONS a své rodině.

Anotace

Hudba v klášterní bazilice ve Žďáře nad Sázavou.

Bakalářská práce vychází z dostupné literatury a pramenů o historii Baziliky Nanebevzetí Panny Marie sv. Mikuláše. Těžiště práce je ve shrnutí hudebního provozu, který se týká varhanní hry, varhaníků, trubačů, kantorů, sukcentorů a ředitelů klášterního kůru od 16. století až do současnosti.

Neméně důležitou součástí práce je soupis hudebnin a popis hudebního archivu. Nedílnou složkou je zpracování skladby prováděné v 18. století na klášterním kůru. V závěru je uveden současný hudební provoz v klášterní bazilice a fungování chrámového sboru FONS.

Music in the Monastery Basilica in Žďár nad Sázavou

The BA thesis draws on various accessible sources concerning the history of the Basilica of the Ascension of St. Mary and St. Nicolas. The thesis offers a survey of the music life in the basilica as regards its tradition of organ playing, its organists, trumpet players, cantors, succentors and conductors of the gallery choir from the 16 th century till today.

The thesis is completed with list of sheets of music and a description of the music archive. A part of the theses consists in an analysis of a compositions performed on the gallery in the 18 th century. By way of a conclusion I offer a summary of the current music activities in the basilica and the projects of the FONS choir.

Obsah

1. Úvod	7
2. Dějiny	8
2.1. Historie města Žďáru nad Sázavou.....	8
2.2 . Kostel sv. Prokopa, věžní trubáci a varhanáři.....	12
2.3. Cisterciácký klášter ve Žďáru nad Sázavou.....	15
2.4 .Bazilika Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše.....	21
2.5.. Varhany v klášterní bazilice	23
3. Hudba na kůru Baziliky Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše	28
3.1. Hudba v cisterciáckých kláštorech.....	28
3.2. Varhaníci a kantoři od sv. Prokopa od 16. až do 20. století.....	30
3.3. Ředitelé kůru, kantoři a sukcentoři ve Žďárském klášteře.....	33
3.4. Varhaníci a ředitelé kůru Žďárského kláštera.....	35
3.5. Figurální hudba ve Žďárském klášteře.....	37
4. Hudebniny ze Žďárského kláštera	40
4.1. Archiv Moravského zemského muzea v Brně, oddělení dějin hudby...40	
4.2. Národní muzeum – České muzeum hudby.....	43
4.3. Muzeum Vysočiny – Polná.....	44
5. Chrámový zpěv v bazilice ve dvacátém století	48
5.1. Varhaníci	48
5.2. Chrámový sbor	49
5.3. Chrámový sbor FONS Baziliky Nanebevzetí P. Marie	51
3.5.1. Vznik.....	51
3.5.2. Průřez činností	51
3.5.3. Shrnutí	58
3.5.4 . Svatováclavský festival duchovní hudby FONS.....	59
6. Závěr	60
7. Použitá literatura	61
8. Seznam ilustrací	62
9. Seznam příloh	63

**BAZILIKA NANEBEVZETÍ PANNY MARIE A
SV. MIKULÁŠE
VE ŽĎÁRU NAD SÁZAVOU**

1. ÚVOD

Ke studiu sbormistrovství na Týnské škole mě přivedl můj dlouholetý zájem o chrámovou hudbu a sborovou činnost ve Žďárském klášteře. Už na počátku jsem věděla, že chci psát o hudbě v naší žďárské bazilice. Jaké ale bylo moje zklamání, když jsem zjistila, že archiv nejen tohoto kláštera, ale i veškeré novější informace jsou velmi nekonkrétní, neuspořádané a notové záznamy téměř chybí. Pouze díky sporadickým zápisům žďárských varhaníků a jejich notovým sbírkám a ojedinělými zápisy v kronice se dovídáme, jak asi tato hudební činnost vypadala.

Nejzáslušnější výzkum z nejstaršího období zde provedl Prof. Jiří Sehnal, který shromáždil veškeré záznamy z kronik a dostupných archivů. Dále také PhDr. Marie Kabelková z Národního muzea - Českého muzea hudby, která vypsala podrobná data ze záznamů cisterciáckých klášterů.

Musela jsem konstatovat, že z tohoto klášterního období je k dispozici více informací než z novodobého. Devatenácté století je téměř bez záznamů a z dvacátého jsem se musela opírat pouze o vzpomínky pamětníků.

Rozhodla jsem se proto věnovat část své práce činnosti pěveckého sboru FONS, který v Bazilice působí a svým zpěvem významně ovlivňuje charakter zde prováděné hudby v současnosti. Chrámový sbor FONS vedu a v Bazilice působím i jako varhaník, takže informace které uvádím ze současnosti jsou přesné a autentické.

Věřím, že nejenom tato moje práce, ale i kronika sboru FONS, kterou na základě mých poznatků již devět let píší, bude jednou našim nástupcům sloužit k poznání hudební kultury v Bazilice ve Žďáru nad Sázavou.

2. HISTORIE MĚSTA ŽĎÁRU NAD SÁZAVOU

2.1. Historie města Žďáru nad Sázavou

Žďársko bylo ve srovnání s jinými oblastmi Čech a Moravy osídlováno poměrně pozdě. Královský les byl záměrně zachován jako ochrana proti cizím vojenským vpádům. Procházela zde známá Libická stezka. Tuto cestu připomínají historické zmínky o Libickém újezdu, ležícím mezi župou čáslavskou a brněnskou, který daroval kníže Soběslav I. (1125 – 1140) olomouckému biskupství. Průchod pomezím hvozdem střežil strážný lid osvobozený od stavby hradů a zemské branné povinnosti. Postupně přicházeli kolonizátoři, kteří zabydlovali mýtiny vzniklé vypalováním, (žďárením) hlubokých lesů. Žďárská kronika hovoří o vsi, kde bydleli mniši, a která byla už prvním opatem Fridrichem zbořena a přemístěna jako trhová ves do míst dnes zvaných Na starém městě. Osadu stavěl Ditvin, který se stal i rychtářem. Žil v ní už kameník Ekward, otec kronikáře, mnicha Jindřicha Řezbáře, který přišel do Žďáru roku 1257. Za opata Winricha z Waldsasu byla trhová ves přemístěna na levý břeh Sázavy, do dnešního historického jádra. Stará osada byla zbořena a zůstal jen dřevěný kostelík, který byl mnohem starší než klášter a podle ústního podání jej vysvětil sv. Vojtěch.

První zmínka o Žďáru jako městečku je v listině krále Václava II. ze 14. 6. 1293, která potvrzuje příslušnost ke klášteru. Poměr města ke klášteru byl odlišný než poměr jiných měst ke světské vrchnosti. Město bylo závislé na momentálním stavu klášterního hospodaření. Většinu jeho obyvatel tvořili po přesídlení na levý břeh Sázavy kolonisté především německé národnosti. Městečko se rozrůstalo podél řeky Sázavy, kde působily hamry a mlýny. Rozvinula se zde řemeslná výroba a obchodní služby. Urbář z roku 1407 čítal 500 – 600 osob, věkového průměru 35let.

V 15. století získalo výsadu práva odúmrti, které mu udělil opat Jan VIII. r. 1446 se svolením Jiřího Poděbradského. V roce 1515 král Vladislav II. povolil městečku první osmidenní jarmark od pondělka středopostního.

Opat kláštera Havel (1578 – 88), který byl žďárským rodákem, byl městu nejvíce nakloněn. Klášter v té době nevyžadoval na městečku výnos z čepování piva a vína. Roboty byly v porovnání s okolím velmi malé, protože pro klášter

pracovaly hlavně vesnice. První písemné stvrzení svých práv dostalo město až r. 1580 právě od opata Havla.

Na sklonku 16. století se vyhrotily spory městečka s církevní vrchností, což bylo způsobeno sporem kláštera s olomouckým biskupstvím. Klášterní panství bylo připojeno k biskupským statkům. Odpor městečka proti nové vrchnosti byl překonán obratnou Dietrichštejnovou politikou, který 11. června roku 1607 povýšil Žďár na město. Udělil mu také 13 privilegií, jejichž podmínkou bylo sjednocení obyvatel městečka v římskokatolické vyznání a každoroční mše za spásu jeho duše v den sv. Františka.

1. Znak města Žďáru.

Do kláštera byli r. 1616 povoláni tři jezuité z brněnské koleje¹. Jejich protireformační úsilí nebylo příliš úspěšné. Měšťané a obyvatelstvo přestupovalo ke katolictví spíše formálně. V roce 1639 převzal panství opat Greifenfels z Pilsenburku, generální vizitátor cisterciáckého řádu v Čechách a na Moravě za 146.000 zlatých. V dalších letech 1642 – 1647 bylo město a okolí pustošeno švédskými vojsky. Město často zužovaly živelné pohromy bouře, blesky, povodně, mor, nájezdy kobylek, požáry, kdy byly zničeny celé části města.

Největšího rozkvětu dosáhlo město za úřadování opata Vejmluvy (1705 – 1738), stejně jako klášter. Vznikala nová umělecká díla, Morový sloup, kaple sv. Barbory a kostel sv. Trojice.

¹ Františkánské anály však zaznamenaly, že noví mniši žili ve Žďáře jen v neustálém strachu nejen z válečných událostí, ale i z toho, co se v klášteře dalo. Potkávali prý, zejména když v noci chvátali do kůru k hodinkám, černobílé postavy cisterciáckých řeholníků, kteří na ně volali: „*Cedite nostri, cedite nostri!*“ („Ustupte nám!“).

PLICHTA, A., *Kláster na hranicích*, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 1995, str. 50.

2. Kaple sv. Barbory.

3. Kostel sv. Trojice.

V roce 1784 však se zánikem kláštera upadl i rozvoj města. Koncem 18. století, kdy bylo zrušeno nevolnictví, vypukla zde v letech 1796 – 1797 vzpoura, jako ohlas francouzské revoluce, která se však přenesla hlavně na Novoměstsko. Ve Žďáře bylo ubytováno francouzské vojsko do roku 1815. V roce 1826 zakoupil ždárský velkostatek od Moravského náboženského fondu Josef Václav z Mitrovic, nejvyšší maršálek království českého, za 170.550 zlatých. Po jeho smrti 1830 dědictvím přešel do Dietrichštejnského rodu až do roku 1858. V roce 1848 vznikl ve Žďáře nejstarší čtenářsko – pěvecký spolek na Moravě Svatopluk. Roku 1850 došlo ke správním změnám. Středem hejtmanství se stalo Nové Město, Žďár měl soudní moc. Rozhodující význam pro rozvoj města byla stavba železniční trati r. 1898. Ve městě působily různé podniky: sirkárna, papírna, železné hamry, pila, škrobárna, obuvnická továrna. K oživení hospodářské stagnace došlo až počátkem dvacátého století. Roku 1910 proběhla ve městě elektrifikace², v zámku o devět let později.

V meziválečném období postihla město hospodářská krize a nezaměstnanost.³ Jako nouzové práce město připravilo stavbu vodovodu a dláždění náměstí. V roce 1934 byla zahájena stavba nové železniční trati i stanice. Po národnostní stránce bylo obyvatelstvo zcela české. Kulturní život však byl omezen řadou zákazů. Nenahraditelnou škodou pro město bylo během války vyhoření Tvrze, kde byly uloženy sbírky muzea. V roce 1948 se Žďár stal sídlem nového okresu a 12. dubna 1950 se sloučil Žďár a Zámek, čímž vznikl společný název Žďár nad Sázavou.

Nový rozkvět nastal po revoluci v roce 1998, kdy byla řada objektů a půdy navrácena původním majitelům, včetně areálu kláštera, který připadl rodině Kinských.

² Josef Trefulka ze Žďáru ji vyráběl ve svém mlýně v Najdeku.

FILKA, I. – ŠVOMA, J., *Stručné dějiny města Žďáru nad Sázavou*, městský úřad ve Žďáru nad Sázavou 1998, str. 62 .

³ V roce 1934 mělo město hypotéku 3 652 695 Kč.

FILKA, I. – ŠVOMA, J., *Stručné dějiny města Žďáru nad Sázavou*, městský úřad ve Žďáru nad Sázavou 1998, str. 62 .

2.2. Kostel sv. Prokopa, věžní trubači a varhanáři

Dříve než se dostaneme k historii hudby v klášterní Bazilice Nanebevzetí Panny Marie, je třeba zmínit kostel sv. Prokopa, ve kterém je také zaznamenán hudební provoz. Kostel byl postaven asi v první polovině 13. stol.; z této doby se zachovala část obvodového zdiva a věže. Později byl vybudován pozdně gotický chrám, a to v letech 1521 – 1560, kdy byl také vysvěcen žďárským opatem Václavem III. V letech 1735 byl kostel barokně upraven, a v roce 1897 opět regotizován. Z 15. století pochází gotická socha P. Marie, která je za sklem v barokním rámu na oltáři u kazatelny. Ta je barokní s bělostnou sochou Krista Vítězného nad stříškou. V ruce drží kovově modrou zeměkouli (umělec zde intuitivně předběhl o 250 let dobu, neboť takto zemi spatřili až kosmonauti ve 20. století.). Na protějším rohu vítězného oblouku stojí křtitelnice vytesaná z místního mramoru z roku 1624. Celému kostelu vévodí svatostánek z roku 1710, který věnoval hrabě Chotek jako svatební dar hraběnce Schwarzenegrové. V sedmdesátých letech 20. století byl kostel doplněn o křížovou cestu, sochu Krista na kříži a reliéf obětního stolu od sochaře Karla Stádníka. Ve zpovědní kapli zaujme socha sv. Jana Nepomuckého.

Dvoulodní stavba je 33,5 m dlouhá, 17,6 m široká a 14 m vysoká. Věž ke kříži je vysoká 53m. Zajímavé je, že půdorysem je lichoběžník. Až do roku 1934 na ní bydlil věžník. Součástí řemesla věžníka bylo troubit na věži v určité hodiny a také při požáru. Dochovala se jména věžních trubačů⁴

1621-1628	Filip Trubač	manželka Zuzana
1651	Jiří Trubač	manželka Rosina
1661-1668	Jiří Návrat	manželka Mařenka
1670	Stanislav Ferenc	pocházel z Krakova, od vojenského regimentu rytmistra Rambacha, jeho potomek byl Jindřich Ferenc, skladatel, nar.1881

⁴ ZEMEK, M. a kolektiv autorů, *Dějiny Žďáru nad Sázavou III.*, Musejní spolek v Brně 1973.

		ve Žďáru.
1674-1726	Jan Jakub Rek	polní trubač
1757	Karel Dvořáček ⁵ ,	titul: <i>vigil in turri civitatis Zarensis</i>
1785- 1787	Franz Adria	krejčí a věžný

Součástí inventáře kostela jsou i varhany, které zde byly zřejmě již v první polovině 16. stol., protože v městské knize je zápis o varhaníku Pavlovi. Tyto varhany byly zřejmě z dílny Pavla Nymmerrichtra. Jeho syn Vavřinec byl poddaný kláštera a také varhanář. Vyučil se u svého otce. On i jeho otec nechtěli mít nic společného s cechem truhlářů, kteří jim naopak jako své členy zakazovali přijímat učně. Sám opat Havel se jich zastal.⁶ V první polovině 17. století nevíme o varhanách nic bližšího. Ve druhé polovině získal Žďár tři nástroje od brněnského varhaníka Pavla Rozkoše, který to sám uvádí ve výčtu svých děl. Byly to dva pozitivy a jedny dvoumanuálové varhany, určené zřejmě pro klášterní kostel. Bylo to největší dílo Pavla Rozkoše.

Páter Martin Hliněný se později rozhodl postavit nové varhany od varhanře J. D. Siebra. Podle smlouvy z r. 1695 měly hlavní stroj, pozitiv a pedál. Varhany byly laděny o velkou sekundu výše než normální ladění. Proto nacházíme ve sbírce dochovaných not dva party. Měly celkem na dvou manuálech a v pedálu 19 rejstříků. Sieber si na varhanách velice zakládal a dokonce je po třech letech zdarma opravil a vyčistil. Také si podle smlouvy mohl ponechat staré varhany P. Rozkoše.

V roce 1870 byly pořízeny opět nové varhany, a to od Josefa Svítla z Nového Města. Tyto byly přestavěny r. 1913 firmou Káš z Brna na pneumatický systém. Při opravě kostela r. 1987 byl rozšířen kůr a postaveny nové varhany Dřevopodnikem města Brna – varhanářství, Brno – Bohunice opus 82. Jsou to největší varhany na Vysočině.

⁵Byl zabit bleskem 6.8.1757. – ZEMEK, M. a kolektiv autorů, *Dějiny Žďáru nad Sázavou III.*, Musejní spolek v Brně 1973.

⁶ ZEMEK, M. a kolektiv autorů, *Dějiny Žďáru nad Sázavou III.*, Musejní spolek v Brně 1973, str. 280.

1. Manuál: Principál 8, Salicionál 8', Flétna dutá 8', Quintadena 8', Octava 4', Flétna špičatá 4', Superoktava 2', Mixtura 2', Trompeta 8', Tremolo .

2. Manuál: Kryt 8', Kryt 8', Vox celestis 8, Principál 4', Flétna rourková 4', Nasard 2 2/3, Flétna lesní 2', Tercie 1 2/5', Pikola 1', Akuta 1', Klarinet, Trumpety.

Pedál: Principálbas 16', Subbas 16', Kryt tichý 16', Oktávbas 8', Flétna basová 8', Chorálbas 4, Pozoun 16', Spojky, Žaluzie, Válec, Rejstříkové crescendo.

4. Kostel sv. Prokopa.

Co se týče chrámové hudby, byl zpěv při bohoslužbách přibližně do 15. stol. vyhrazen duchovenstvu. Od této doby začínali vstupovat do liturgie také laici. Zejména v městských farních kostelích vznikala literátská bratrstva (literátské kůry), jejichž posláním byl zpěv při bohoslužbách. Členy těchto bratrstev se stávali měšťané – laici. Pro potřeby bratrstev byly zhotovovány kancionály, do vynálezu knihtisku ručně psané. Mnohé z nich se staly vzácnými knižními památkami.

Také na žďárském kůru v kostele sv. Prokopa za opata Otty Logka (1770 – 1782) působilo literátské bratrstvo. Všechna literátská bratrstva byla r. 1783 císařem Josefem II. zrušena, ale za dva roky poté byla císařským dekretem z 29. 4. 1785 opět obnovena.

Žďárský literátský spolek byl obnoven v letech 1828 – 1829. Dle dochované knihy členů byly jeho novými příslušníky osoby, narozené kolem r. 1788. Dá se

soudit, že mohly být přímými potomky členů zrušeného literátského kúru v roce 1783. Kniha členů je vedena až do roku 1949.

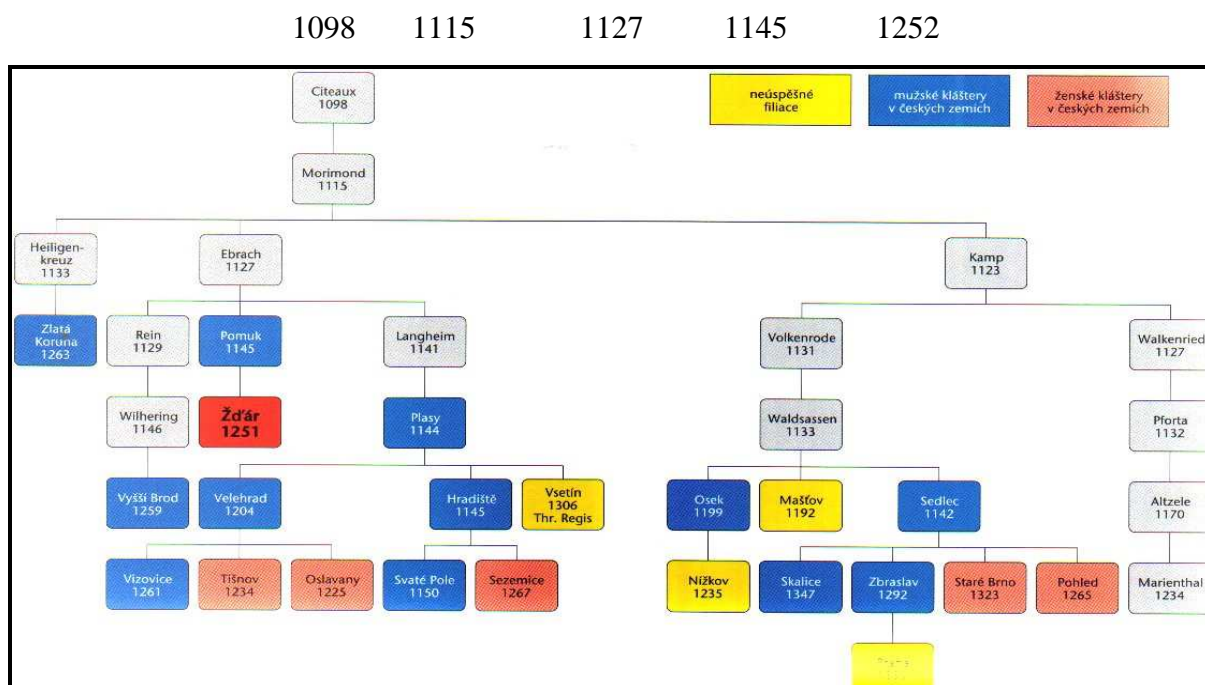
Žďárský literátský spolek pravděpodobně nepěstoval vícehlasý zpěv, ale svou činnost věnoval podpoře lidového chrámového zpěvu při bohoslužbách. (Příloha č. 1).

2.3. Cisterciácký klášter ve Žďáru nad Sázavou

Vznik a založení

Cistercký klášter ve Žďáru nad Sázavou byl založen v souvislé řadě fundací moravských cisterciáckých klášterů ve 12. století.

Cîteaux—Morimond—Ebrach—Pomuk—Žďár

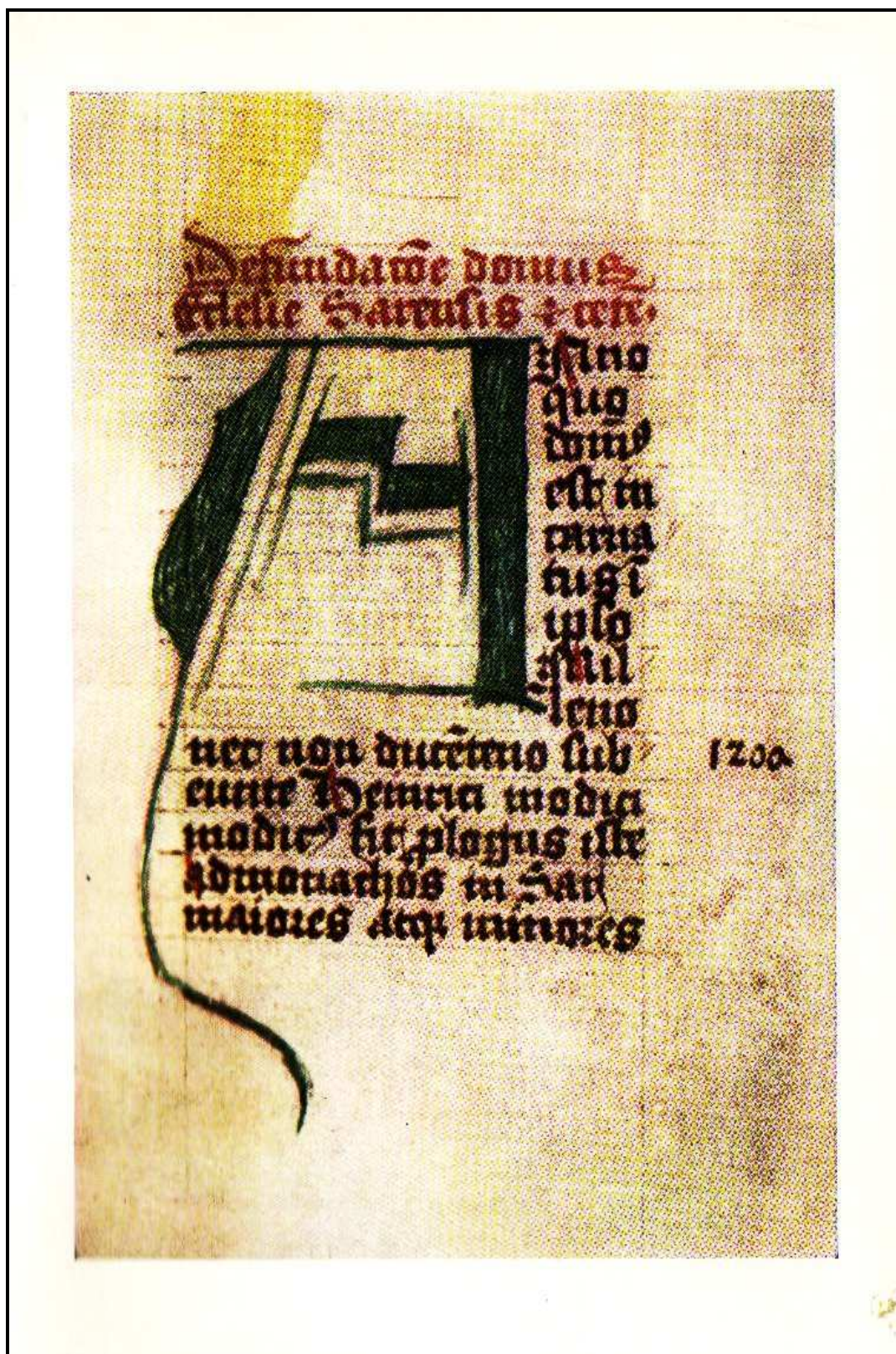

5. Posloupnost založení kláštera⁷.

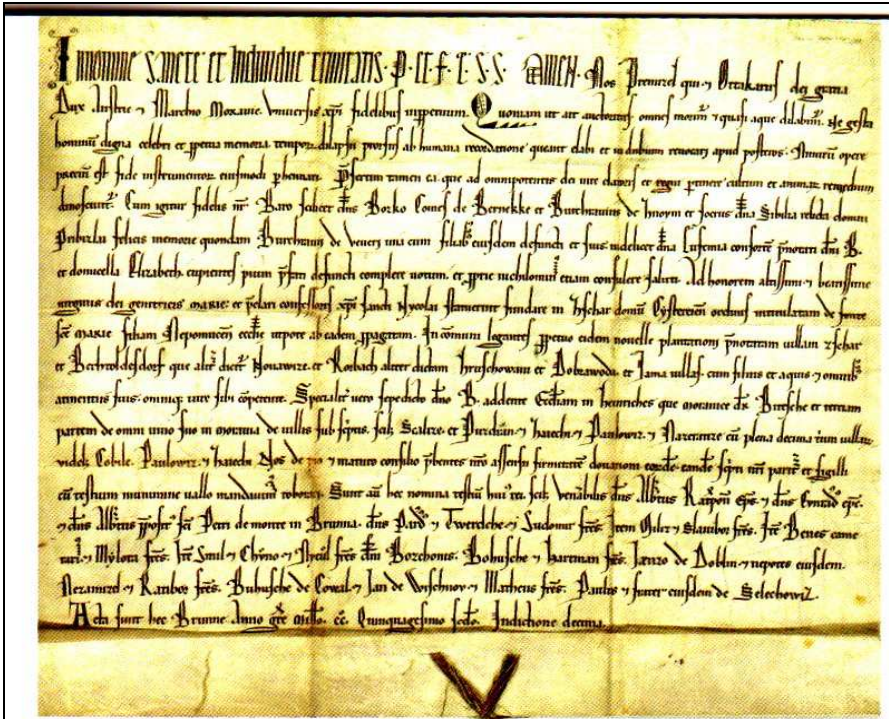
Vzácné zprávy o vzniku Žďárského kláštera pocházejí z dochované kroniky *Cronica Domus Sarensis*, sepsané na sklonku 13. století žďárským mnichem Jindřichem Řezbářem⁸. Kolem roku 1250 přijímá přední moravský velmož Přibyslav z Křižanova rozhodnutí založit na svém panství rodový cisterciácký klášter. Před smrtí v roce 1251 pověřuje realizací tohoto záměru svého zetě Bočka ze Zbraslavi.

⁷ LAŠTOVIČKA, F. a kolektiv, *Portrét imaginární tváře*, Kartuziánské nakladatelství Brno 2009.

⁸ *Cronica Domus Sarensis* je od r. 1853 uložena ve vratslavské univerzitní knihovně, není přesně známo, odkud byla získána; jedná se o opis původní kroniky pocházející z roku 1300, který byl pořízen v 1. pol. 15. stol. Nově byla vydána: *Cronica Domus Sarensis*, kol. autorů, Krajské nakladatelství Brno, 1964.

6. Titulní list žďárské kroniky *Cronica Domus Sarensis* od Jindřicha Řezbáře.

Zakládací listina žďárského kláštera z r. 1252

Markrabě Přemysl Otakar potvrzuje založení kláštera žďárského a jeho obdarování rozličnými statky

Detail Bočkova titulu – „Boček hrabě z Perneggu a purkrabí znojemský“
Moravský zemský archiv, Brno

Bozko Comes de Bernekke et Burchardus de Inoym

93

7. Zakládací listina Žďárského kláštera.

V letech 1251 – 1252 prochází vybrané místo na pomezí Čech a Moravy opakovanými vizitacemi generální kapituly, aby v roce 1252 bylo založeno opatství Žďár. V tomto roce přicházejí z Pomuku první řeholníci a moravský markrabě Přemysl definitivně potvrzuje Bočkovu donaci kláštera. Po smrti Bočka ze Zbraslavi v roce 1255 se stává hlavním vykonavatelem závěti jeho švagr Smil z Lichtenburka, přední šlechtic českého království, který pokračuje v Bočkově díle a stává se nejvýraznější donátorskou osobností stojící u počátků dějin kláštera.

V roce 1253, 25. května v den svátku nalezení sv. Kříže, byly slavnostně posvěceny základy zděného konventního kostela, založeného ke cti Nanebevzaté Panny Marie a spolupatrona sv. Mikuláše. Kostel se od svého založení stal pohřebištěm rodin zakladatelů. Uloženy jsou zde ostatky členů rodu pánů z Obrán, královského rodu pánů z Kunštátu a rodu pánů z Lichtenburka. Výčet pohřbených příslušníků zakladatelských rodů dokládá velmi významnou skutečnost přímé a velmi silné vazby tohoto místa k osobnosti sv. Zdislavy. Ve zdech žďárského kostela jsou uloženy ostatky matky sv. Zdislavy Sibyly, sester Eufemie a Elišky, švagra a zakladatele kláštera Bočka ze Zbraslavi, švagra a vykonavatele zakladatelské závěti Smila z Lichtenburka, neteří Bohunky, Kateřiny a Adelheid a synovců Smila a Gerharda.

Od svého raného období požívá klášter zvláštní ochrany papežského stolce i českých králů a úspěšně se rozvíjí až do období husitských válek. V roce 1422 je klášter napaden a rozvrácen husitským vojskem. V dalších letech chátrá. K obnově kláštera dochází v letech 1437 až 1439 přičiněním významného příslušníka zakladatelského rodu, tehdejšího zemského správce Jiřího z Kunštátu a z Poděbrad, pozdějšího českého krále. Od roku 1462 z rozhodnutí papeže Pia II. užívají žďárští opati pontifikálie. Další velkou zkouškou prochází klášter na počátku 17. století. Kolem roku 1600 se vyhrocují mocenské a majetkové konflikty mezi opatem a olomouckým biskupem knížetem Františkem kardinálem Dietrichsteinem, který prosadil papežské rozhodnutí o připojení Žďáru k biskupským stolním statkům. V roce 1614 tato krize vrcholí právním zánikem kláštera, který se i se všemi statky stává osobním majetkem Františka kardinála Dietrichsteina. Jeho dědic synovec Maxmilián prodává v roce 1638 klášter zpět cisterciákům, kteří se však touto koupí na dlouhá léta zadlužili.

U bran kláštera byl také postaven kostel sv. Markéty, který sloužil pro laické věřící. Kostel byl později zrušen a přebudován na obydlí. Dnes slouží jako penzion.

V letech 1705 až 1738 stála v čele kláštera jedna z jeho nejvýznamnějších osobností, opat Václav IV. Vejmluva (1670 – 1738), za něhož byla provedena světově proslulým architektem Janem Blažejem Santinim – Aichlem velkorysá barokizace kostela a kláštera. Toto období je považováno za dobu největšího architektonického a uměleckého rozkvětu.

8. Bývalý kostel sv. Markéty.

Opat Vejmluva vytvořil spolu s architektem Janem Blažejem Santinim-Aichlem (1677 – 1723) projekt na výstavbu kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené Hoře, pro nějž získal vzácnou relikvii a to kůstku, k níž byl přirostlý mučedníkův jazyk. S tím souvisí i změna výzdoby klenby, kde měla být dle původních plánů Santiniho pouze deseticípá hvězda, k níž přibyla plastika jazyka v plamenech. V roce 1722 byla stavba dokončena. Kostel byl vysvěcen olomouckým biskupem 27. září 1722. V prosinci roku 1994 byl kostel zapsán do Seznamu světového dědictví UNESCO.

V roce 1737 postihl klášter zhoubný požár, který téměř zcela strávil mnohaleté úsilí svých budovatelů. Opat Vejmluva podlehl bolesti ze zničeného díla následujícího roku. Vejmluvovi následovníci na opatském stolci znovu budovali ztracenou nádheru. V okamžiku, kdy byl cíl nadosah, přišla pro klášter rána z nejtěžších. V roce 1784 úmyslně založený požár znovu poničil celý klášter i s kostelem.

9. Kostel sv. Jana Nepomuckého.

Na žádost posledního opata Steinbacha byl klášter zrušen. Konventní kostel byl po požáru opraven a v roce 1786 prohlášen za kostel farní. Původní cisterciácké žďárské panství vydražil nejvyšší maršálek království českého Josef Vratislav z Mitrovic, závětí z r. 1830 připadl majetek dědicům knížete Dietrichsteina, aby se posléze dostal do majetku rodiny Clam – Gallasovy a Eleonory Kinské. Rodině Kinských bylo žďárské panství navraceno v majetkových restitucích po roce 1989.

V roce 1952 byl farní kostel Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše komunisty vyvlastněn. K navrácení kostela došlo v roce 2004. Od roku 2005 probíhaly v interiéru kostela práce na architektonické a umělecké obnově interiéru, s cílem vrátit mu podobu z doby vrcholně barokního rozkvětu. Vnitřní architektonická obnova byla úspěšně dokončena v roce 2008.

Začátek roku 2009 přinesl naplnění jedné ze snah o zvýšení prestiže tohoto významného místa. Papež Benedikt XVI. vyhověl žádosti farnosti a 5. ledna udělil farnímu kostelu Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše titul „*Bazilika minor*“.⁹

⁹ LAŠTOVIČKA, F., Farní zpravodaj 2009 č. 6.

2. 4. Bazilika Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše

Se stavbou konventního kostela v raně gotickém slohu se začalo již v roce 1252. Avšak k jeho zásadní přestavbě, tak jak jej vidíme nyní, došlo za opata Václava Vejmluvy okolo roku 1710. Stavební úpravy ve stylu barokní gotiky navrhl Jan Santini Aichl. Jedná se o druhý největší kostel na Moravě délkou 76m, výškou 15,5m a šířkou 19m. Původní gotické znaky dnes nese klenba, barevně upravená štukovými žebry a hlavně severní kaple. Ve vstupní části jsou umístěné oltáře z umělého mramoru. Pravý je zasvěcen věrozvěstům Cyrilu a Metoději s obrazem křtu knížete Bořivoje. V oltářní menze leží socha sv. Rozálie. Na oltáři vlevo je socha sv. Vojtěcha a Václava, v oltářní menze socha sv. Marie egyptské. Velký obraz znázorňuje čtrnáct svatých pomocníků s postavou sv. Kryštofa. Mramorový oltář sv. Salvátora slouží jako Boží hrob. Sochy sv. Jáchyma a sv. Anny od O. Schweigla nesou již prvky klasicismu.

Ve stěně levé boční lodi se nachází kamenný náhrobní kámen opata Václava, který zemřel r. 1561. Byl jmenován olomouckým světícím biskupem a zasloužil se o stavbu farního kostela sv. Prokopa.

Severní kaple připomíná nejstarší období kláštera 1252. Zachovalo se zdivo, románská okna a gotická klenba. Freska z doby pohusitské 1460 zobrazuje opata s mitrou a berlou, zástup cisterciáků v bílých kutnách a benediktinů v hnědých. (řád cisterciáků vznikli odštěpením od řádu benediktinů¹⁰ v roce 1098. Vlevo je zobrazen sv. Jan Křtitel, vpravo sv. Jan Evangelista. Pod podlahou jsou pohřbeni zakladatelé kláštera. Průchod k hlavnímu oltáři, gotický oblouk překlenul Santini tenkou emporou, na kterou umístil varhany. Ty jsou od brněnského varhanáře

¹⁰ Roku 1098 založil Robert, opat benediktinského kláštera Molesme, nespokojený s tamními pořádky, s 22 dalšími mnichy klášter ve francouzském *Cîteaux* (latinsky *Cistercium* – podle milníku staré římské cesty). V novém klášteře, který původně stál v neobydlené krajině, chtěli žít podle nezmírněných, přísně asketických regulí sv. Benedikta z Nursie. Tento klášter se stal centrem reformního hnutí v benediktinském řádu, které se distancovalo od přepychu a okázalosti a soustředilo se na prostotu a odříkání podle hesla sv. Benedikta „*Ora et labora!*“ (česky Modli se a pracuj), které benediktini postupně opustili. Cisterciácké kláštery se budovaly převážně v odlehlých končinách a nehostinných krajích, aby mniši nepřicházeli do kontaktu s laiky a snáze mohli dodržovat přísnou řeholní kázeň. Kolem těchto objektů se většinou nacházel vodní tok a mnoho dosud neobdělané půdy, kterou začali postupně kultivovat.

J. Siebra¹¹. Na protější straně je symetricky umístěna také varhanní skříň ovšem bez varhan. Systém průchodů a schodišť k nim vytváří neopakovatelný příklad zakomponování barokních prvků do pětset let staré gotické stavby.

Hlavní oltář, navržený také Santinim, je tvořen obrazem Nanebevzetí Panny Marie Od Michaela Willmanna z r. 1692. Obraz měří 5x3 m. Sochařská výzdoba je od Řehoře Thényho, nejlepšího žáka Matyáše Brauna. Thény v klášteře působil třicet let, jsou zde pohřbeny jeho děti i žena. Nalevo na oltáři je socha sv. Mikuláše, naproti sv. Markéty. Pod nimi socha vlevo sv. Benedikta, vpravo sv. Bernarda. Kolem svatostánku jsou menší zlacené sošky Víry Naděje a Lásky. Na oltáři jsou sochy cherubínů, které vytvořil podle tváře své právě umírající ženy.

Na jižní straně kostela je kaple Zvěstování Panny Marie. Do gotické klenby je zakomponována skupina soch od Ř. Thényho. Vlevo je socha starozákonního proroka Izaiáše, jehož ruka ukazuje na biblický text „počne a porodí syna“. Vpravo je postava sv. Lukáše do jehož tváře vtiskl sochař svoji podobu. Na klenbě kaple jsou gotické fresky, znázorňující atributy jednotlivých evangelistů.

V přední části střední lodi jsou vyřezávané dubové chórové lavice ze sedmnáctého století, kde sedávali mniši, tento prostor od laiků oddělovala kovaná zdobná mříž. Nad lavicemi jsou sochy čtyř evangelistů sv. Marek se lvem, sv. Jan s orlem, sv. Matouš s knihou, sv. Lukáš s býkem. Dále po stranách jsou to sochy čtyř velkých učitelů západní církve Všechny zřejmě z dílny Ř. Thényho. Za chórovými lavicemi uprostřed kostela je kazatelna z konce sedmnáctého století, celá ze dřeva a s plastickou výzdobou křtu Páně a plastika Mojžíše. Ve střední části kostela je šest oltářů, autor soch není znám, obrazy jsou dílem Tadeáše Suppera. Směrem od kněžiště je vpravo oltář sv. Bernarda, sv. Mikuláše, a sv. Anny, vlevo je to oltář sv. Benedikta, sv. Josefa a sv. Markéty. Socha sv. Barbory na oltáři sv. Markéty drží model kaple Barborky, stojící u kostela sv. Prokopa.

Oltář Studniční Panny Marie v boční lodi baziliky připomíná původní název kláštera „Pramen blahoslavené Marie Panny“ (*Fons beate Mariae Virginis*). Gotická soška madony s děťátkem byla přenesena mnichy řeholníky z husity vypáleného kláštera v Nepomuku.

¹¹ podrobněji viz str. 23.

2.5. Varhany v klášterní bazilice

Z 16. století máme ze žďárského kláštera první zprávy o varhanách. Opat Václav žádal roku 1557 o českou dvorskou komoru, aby mu nebyly vzaty varhany postavené za jeho předchůdce opata Ambrože (asi r. 1540 varhanářem knězem Janem). Měly být použity na zbraně ve válce s Turky. Roku 1578 je zmiňován varhanář Vavřinec Nymmerrichter. Z této doby jsou zmínky o varhanách i ve městě Žďáru, které mohly být dílem tohoto varhanáře.

O varhanách ve Žďáru v druhé polovině 17. století víme, že klášter získal nástroje od Matouše Pavla Roskoše¹². Jeden pozitiv pro farní kostel a druhý dvoumanuálový zřejmě pro klášter. V roce 1695 žďárský farář Martin Hliněnský zadal stavbu nových varhan J. D. Sieberovi. Byly po Velkém Meziříčí druhým známým dílem tohoto významného varhanáře. Varhany byly laděny o velkou sekundu výš, důkazem toho je skutečnost, že většina dochovaných skladeb má dva varhanní party (organo transposito).

Předpokládá se, že ve dvacátých letech 18. století pověřil opat Vejmluva Siebera stavbou nových varhan v klášteře. Tyto jsou spolu s varhanami v Polné jediným jeho dochovaným dílem u nás. Autorství však nezanechal na nich, ani na žádných svých dílech. Byly postaveny roku 1711 nebo 1712. Dokonalý soulad kruchty s varhanami je dílo Santiniho, který mu zřejmě předal nákres varhanního korpusu, podle něhož měl varhanář vyřešit rozmístění píšťal i rejstříkové řady uvnitř.

Další osudy varhan jsou pohnuté. Při požáru r. 1737 je zachránil novic, který je stačil polévat vodou a odhazovat řeřavé uhlíky. V roce 1769 je opravil Sieberův syn František Ignác. Při dalším požáru v roce 1784 byly vážně poškozeny vodou od hasičů, ale není známo, kdo je opravil, snad vnuk J. Siebra Mikuláš Pavel František Sieber. V roce 1882 opravil varhany František Svítal ml. z Nového města, v roce 1939 firma Melzer a naposledy opravovali varhany bratří Kubátové z Kutné Hory. Další opravy nejsou ve varhanní skříni zaznamenány.

¹² Stavěl také Svatotomášské varhany v Brně r.1679.

Současná dochovaná dispozice varhan :

Hlavní stroj (C – c3) s krátkou oktávou	Positiv zábradlí (C-c3 s krátkou oktávou)	Pedál C-a (12 tónů s krátkou oktávou)
1/Principál 8´	1/Kopula major 8´	1/Subbas 16´
2/Salicionál 8´	2/Oktáva 4´	2/Oktávbas 8´
3/Kvintadena 8´	3/ Kopula minor 4´	3/Kvinta 5 1/3´
4/Oktava 4´	4/Mixtura 1 1/3´+1	4/Superoktáva 4
5/Fugara 4´		
6/Kvinta major 2 2/3		
7/Nassaton 2 2/3´´(nepůvodní hlas, původně snad kvinta 1 1/3´)		
8/ Superoktáva 2´		
9/ Rauchquinta 1 1/3´ + 1´		
10/Mixtura 1´3x		

Oba manuály se dají spojit přetahovací manuálovou spojkou. Část principálu 8´ má píšťaly postaveny v čelní části prospektu. Do bočních stěn a do zadní části jsou umístěny kovové píšťaly pedálu. Prospektové píšťaly jsou zdobeny výstupky ve tvaru polokřížku nad horním labiem, jediný způsob zdobení u Siebera, který se jinde neobjevuje.

Píšťalový stroj je až na dva rejstříky původní. Ladění je dnes o málo vyšší než normální, původně bylo o půl tónu. Svědčí o tom naletované nástavce na konci píšťal. Tlak vzduchu je 65 mm vodního sloupce. Původní čtyři klínové měchy, opatřené pákami na šlapání, jsou umístěny v horní, vyvýšené části transeptu. Vzduch je čerpán z interiéru kostela.

10. Varhany v klášterní bazilice.

Otázkou stále zůstává, proč nebyly nikdy postaveny v protějším transeptu další varhany, jak tomu bylo v dómu v Salzburku nebo v olomoucké katedrále. Přesně stejná, symetrická varhanní skříň tomu nasvědčuje, že to bylo v plánu.

Po zvukové stránce jsou žďárské varhany skvostem, reprezentujícím zvukový ideál českých varhan v době vrcholného baroka. Jsou ideálním nástrojem pro přednes staré české, italské, rakouské a jihoněmecké varhanní literatury. Nehodí se však k interpretaci velké části varhanní literatury severoněmecké a francouzské, protože mají krátké oktávy (bez Cis, Dis, Fis, Gis) a neobsahují jazýčkové, nýbrž jen retné hlasy.

Hudební sbírka konventního kostela se nedochovala a je proto obtížné rekonstruovat hudbu, která se na varhany hrála. Pro zpěváky a hudebníky byly určeny dřevěné notové pulty, připevněné k zábradlí. Vzhledem k malému prostoru stěží přesáhl počet hudebníků patnáct. Řízení hudby dirigentskými gesty nebylo možné, protože polovina hudebníků by na kapelníka neviděla. Spíše se zdá, že se ve figurální hudbě jednalo o sólové obsazení hlasů.

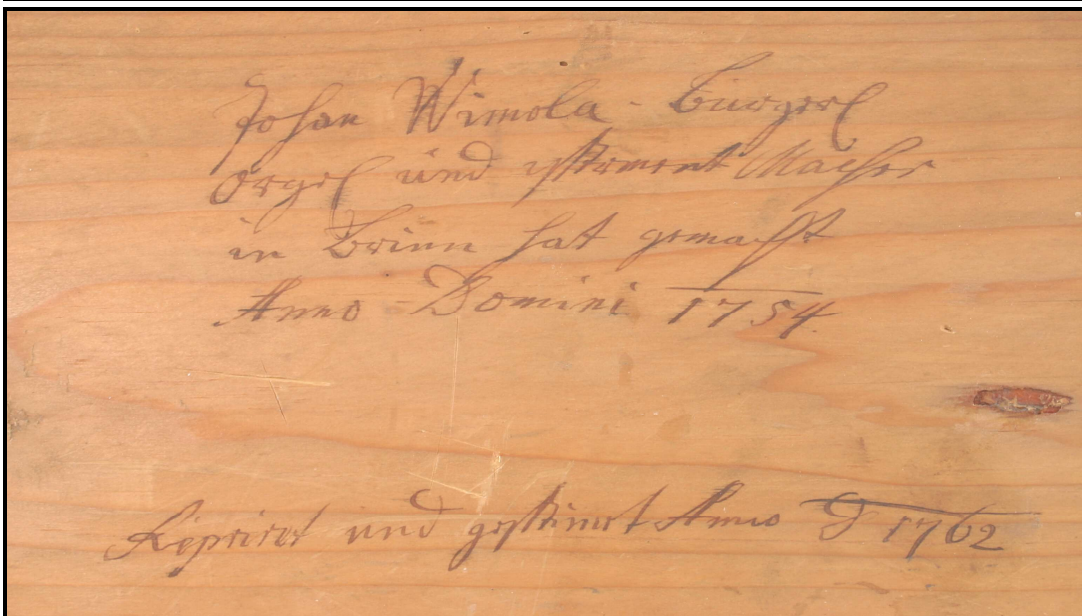
Jan David Sieber zkonstruoval také varhany na Zelené Hoře, které byly r. 1787 přeneseny do Radešínské Svratky jeho vnukem Mikulášem Pavlem Františkem; pozdější nekvalifikované opravy však tento nástroj zcela zničily. Nyní jsou na Zelené hoře jednomanuálové varhany s deseti rejstříky, které sestavil 1799 kutnohorský varhanář František Pavel Horák (1723 – 1822), části varhan jsou různého původu. V roce 1883 František Svítal ml. zhotovil 27 píšťal nového principálu. Restaurovány byly 1998 ing. Zdeňkem Hromádkou z Frýdku – Místku.

Na konečné a kvalitní restaurování však tyto varhany, tak i Sieberovy varhany z baziliky teprve čekají, zvláště nyní po celkové stavební obnově baziliky. Velkým přínosem by také bylo postavení nových varhan do protějšího prospektu v bazilice, které by respektovalo moderní pojetí chrámové hudby současných skladatelů.

Z hudební sbírky kláštera se ještě dochoval portativ se čtyřmi rejstříky kopula 8', kopula 4', principál 2', oktáva 1'. Podle nápisu tužkou na výsuvné desce pod klaviaturou jej postavil roku 1754 brněnský varhanář Jan Výmola starší (1722 – 1805). Po zrušení kláštera 1784 byl používán v Brně na Petrově pro průvody Božího Těla.

Od třicátých let dvacátého století byl umístěn do Moravského zemského muzea, oddělení dějin hudby¹³.

¹³ ZEMEK, M. a kolektiv autorů, *Dějiny Žďáru nad Sázavou III.*, str. 290 .

11. Portativ Žďárského kláštera.¹⁴

¹⁴ Nástroj byl také v majetku milosrdných sester na Vídeňce. Odtud se dostal do Sušilových kolejí, kde později přešel do majetku Moravského musea v Brně. Zde byl odborně restaurován a byl hojně využíván při koncertech staré hudby.

Jeho dispozice: Copula maior 8'– dřevo, kryt., Copula minor 4'– dřevo, kryt, Principál 2'–v prospektu, Octava 1'. Rozsah manuálu je jako u všech barokních nástrojů C-c3 se spodní krátkou oktávou. Píšťaly principálu 2' v prospektu jsou označeny stejnými výstupky jako Siebrovy varhany. Vzduch dodávají portativu dva klínové měchy umístěné na horní stěně nástroje. V současné době je tento nástroj restaurován ve Studénce u Jihlavy varhanářem Mgr. Daliborem Michkem.

3. HUDBA NA KŮRU KLÁŠTERNÍ BAZILIKY

3.1. Hudba v cisterciáckých kláštorech

Provozování hudby v kláštorech cisterciáků bylo na vysoké umělecké úrovni. Cisterciácký řád byl hudbě velmi nakloněn a měl ve svých řadách výborné hudebníky i skladatele. Největší hudební sbírkou v Čechách byl zřejmě hudební archiv v Oseku, ze kterého se dochoval však jen inventář.

Ve 13. a 14. století byl provozován obecně jednohlasý latinský chorál. Cisterciáci měli svůj ritus, odlišný od římského, a vlastní chorální zpěvy. Zpěv byl spojen především s liturgií. V 15. století byly konventní kostely přístupné i laikům, což jistě ovlivnilo provozování liturgické hudby.

Od konce 17.stol. zněla i hudba figurální. Mimo rámec liturgie byla provozována při slavnostech, oratoriích, divadelních hrách, při stolování a v době rekreace.

Vzhledem ke geografickému položení Žďáru a historickým okolnostem se zde také jistě prosazovaly podněty z české hudební oblasti. Klášter byl vyňat z pravomoci biskupů a pro kulturní rozvoj byly tedy nejvýznamnější styky s cisterciáky z českých klášterů.

Ve Žďárském klášteře se nám však nedochovala ani jedna hudební památka z nejstaršího období tohoto druhu.¹⁵

Pravidelné styky opatů s řádovým centrem v Cîteaux byly jistě možností, jak přinést vícehlasou hudbu i do Žďáru. Roku 1483 je v urbáři Žďárského kláštera jmenován *Wala hudec*, který odváděl klášteru ročně 9. grošů. Navzdory dobovým zvyklostem, kdy hudebníci patřili spíše k velmi chudým lidem, kteří žili na okraji společnosti, byl tento žďárský muzikant usedlý člověk s určitým majetkem, jehož povolání bylo společensky respektováno.

V liturgickém zpěvu měli cisterciáci přísná pravidla a vytvářeli si sami chorální nápěvy. Chór žďárského konventu zazníval unisono několikrát denně, od jitřní až k nešporám. Novic musel mít hlas a umět zpívat, jinak musel odejít. Traduje se, že i Václav Vejmluva ztratil hlas, a

¹⁵ Dva pergamenové antifonáře z této doby, které našel roku 1789 knihovník Hanke po zrušení kláštera, byly určeny do dražby jako duplikáty.

LIFKA, B., *Minulost a přítomnost knižní kultury ve Žďáru nad Sázavou*, Brno 1964, s. 29-30.

jenom díky jeho modlitbám před sochou Panny Marie studniční v konvetním kostele, se mu hlas vrátil.

Od 14. století se na kůr dostávají první nástroje. Používají se jednoduché varhany a řeholníci se stávají varhaníky, cvičiteli gregoriánského chorálu, hráči na různé hudební nástroje. Funkce kantorů, vedoucích zpěvu byla stálá v každé komunitě.

Od 15. století lze předpokládat provozování hudby stejné jako v ostatních kostelích. Do roku 1638 nemáme žádné písemné zprávy, které by se hudby týkaly. Až v 18. Století byla zřízena v klášteře funkce opatského trubače. Tuto funkci zavedl opat V. Vejmluva. R. 1728 jím byl Filip Jelínek, v letech 1727 – 1741 Václav Tomek.

V klášteře existovala v roce 1724 – 1740 šlechtická akademie, kde se vyučovalo též hudbě a tanci. Jméno učitele není známo. Na hudebním životě se jistě podílel i učitel klášterní školy Matyáš Klíma (1714 – 1735), kdo hrál na varhany, se zatím nepodařilo zjistit.

Funkce ředitele kůru je známá až z poloviny 18. století, kterým byl v roce 1754 jmenován P. Řehoř Havlíček. Ředitel kůru zajišťoval po organizační stránce hudbu a měl odpovědnost za řádný chod figurální hudby.

Protože se nám bohužel nedochoval hudební archiv Žďárského kláštera, který byl po zrušení kláštera rozptýlen neznámo kam, vypátrali hudební historici, že některé notové materiály se ocitly v soukromých hudebních sbírkách tehdejších žďárských kantorů a regenschoriů, jak ve městě Žďáru u sv. Prokopa, tak v klášteře.¹⁶ Funkce varhaníků se často prolínala s působením jak v klášteře, tak u sv. Prokopa. Vzhledem k tomu, že také poutní oslavy sv. Jana Nepomuckého v klášteře a v kostelíku sv. Trojice patřily k nedílným součástem oslav nejen kláštera, ale i celého okolí, lze oprávněně předpokládat, že v historii chrámové hudby, stejně jako v dnešní době, se zpěváci i varhaníci účastnili společně těchto významných událostí a spojoval je i stejný repertoár obecně poplatný době. Proto také pátrání po repertoáru i významných osobnostech chrámové hudby ve Žďáře se prolíná těsně s historií chrámové hudby u sv. Prokopa. Pro přehled uvádím tedy tabulky varhaníků a kantorů v obou farnostech, získané srovnáním historických údajů od Jiřího Sehnala, Markéty Kabelkové a záznamech v kronikách.¹⁷

¹⁶ ZEMEK, M. a kolektiv autorů, *Dějiny Žďáru nad Sázavou III.* Tyto hudební sbírky jsou uloženy v Brně v Moravském zemském muzeu, oddělení dějin hudby.

¹⁷ PLICHTA, A., *Klášteř na hranicích*, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 1995.
ZEMEK, M. a kolektiv autorů, *Dějiny Žďáru nad Sázavou III.*, Musejní spolek v Brně 1973.

3.2 Varhaníci a kantoři od 16. až do 20. století

Varhaníci u sv. Prokopa, z nichž někteří zřejmě působili zároveň i jako varhaníci v klášteře.

Datum	Jméno	Narozen	Funkce	poznámka
1489	Tomáš		Kantor, písař	
1524	Starý Vít		Rektor	první skutečný rektor ¹⁸
1545	Jan		Písař	
1546-9	Jiřík		Písař	
1550-83	Havlíček Štěpán		Písař	
1554	Pavel ¹⁹ varhaník		Varhaník	
5665	Zelius Alexandr			
	Lyšovský Řehoř Syka			
1619-22	Schörberus Kašpar		Kantor ve Žďáře	
1626	Böck Nicodem		Rektor	
1631-1641	Záblotný Pavel			Pavel varhaník ²⁰
1641-43	Sartorius Jan Jindřich		Rektor	
1633-69	Oswald Jakub	1633-69		varhaník kláštera
1658	Vilém			Guielmus magister
1659	Buchler Paulus			
1661-62	David Jan Bernard ²¹			
1667?	Hapka Prokop		Rektor	
1677	Nitcz Mathias			varhaník kláštera
1680-1716	Pražák Matouš Heřman ²²		Písař a rektor	
1686	Šipka Mates			Organista Sarensis
1690-92	Skalka Václav ²³			
1696?	Čada Karel ²⁴			
1699	Skalka Matěj			

¹⁸ Brněnské průhony 12, fol. 157

¹⁹ Městská kniha, Žďár, fol. 123

²⁰ Moravské zemské muzeum v Brně, oddělení dějin hudby, *Antifonář* Pavla Záblotného.

²¹ Titulován v klášterních matrikách jako *organista monasterii*, není jasné zda byl též varhaníkem městským.

²² Městský písař a rektor, byl původně novicem v klášteře, 1680 se stal městským písařem a rektorem školy a stal se nejdůležitější osobou. Z jeho sbírky jsou nejvýznamnější *Thámovy litanie*.

²³ Z Příbora.

²⁴ Z Bystřého.

	Hyacint ²⁵			
1698	Přibyslavský Mikuláš ²⁶		Rektor	
	Krčál Kašpar	? – 1738	Kantor	současně i punčochář
	Skula Norbert František	?-3.12.1731	Kantor	také kožešník
	Přibyslavský Václav Josef ²⁷	1756 – 5.3. 1823		
	Albert Jan		Učitel hry na varhany a housle	hrál zvláštní vánoční preludia
	Vašátko Sigmund ²⁸	1800 – 2.10. 1869		zdedil hudební sbírku A. Přibyslavského.
	Nieger Jan Karel Damas ²⁹			
	Ninger Jakub ³⁰		Organista	1760 – organista et incola Zarensis
1820	Vašátko Sigismund	1800-2.10.1869		zdedil sbírku hudebnin A. Přibyslavského
	Javůrek Karel ³¹		Učitel	
1861	Ondrák Josef		Nadučitel, vedoucí kůru	
	Hájek		Učitel	
	Skalka Ignác		Podučitel	
1873	Hromádka Antonín ³²			

²⁵ Syn Václava Skalky, po otci zdědil sbírku not, z níž se dochoval pouze obal k Oehlschläglově *Offertoriu*, MZM, sign. A 5725.

²⁶ 2311.1692 se oženil s Veronikou, dcerou Tomáše Reka. Dcera Apolonie Scholastika, křest 1.2.1708.

²⁷ Václav Josef Přibyslavský sdělil Skulovu hudební sbírku. Měl titul *Normalis zu Saar, Lehrer zu Stadt Saar*. Sám také skládal. Jeho skladby se na žďárském kůru provozovaly ještě v druhé polovině 19. století. Dochoval se opis jeho *Pastorální mše*, MZM sign. A 5830, který si pořídil A. Hromádka.

²⁸ Narozen v Sopotici / Orlické hory/. Jeho podpisy jsou na četných skladbách.

²⁹ Oženil se s Rosalií, dcerou Jakuba Loose. Měl významné společenské styky. Skladba v jeho sbírce sign. A 5726, *Salve Regina Gabrielianum Heruale Czerniniane* značí podle názvu skladbu věnovanou hraběnce Černíkové, nebo jí přímo složenou. (ZEMEK, M. a kolektiv autorů, *Dějiny Žďáru nad Sázavou III.*, Musejní spolek v Brně 1973).

Kdy zemřel se nepodařilo zjistit, 1735 byl ještě naživu a vdova Rosalie zemřela 15.7.1758. Jeho syn František byl v letech 1728 – 1739 hudebníkem v jezuitském semináři v Olomouci.

³⁰ Syn Jana Karla Ningra. Je titulován od roku 1760 *organista et incola Zarensis, dlouholetý Servus curiae oder Diener des Magistrats, wie auch organist bey S.Procopius*.

³¹ Zeť Vašátka.

³² Za jeho doby velmi dobrá úroveň chrámové hudby. A. Hromádka se stává inspektorem hudebních škol. Jeho vnuk o jeho působení napsal: „Děda měl velký orchestr a v něm hráli většinou jeho žáci a pak učitelé z okolí, a to poměrně dosti vzdáleného. Tito kantoři spávali vždy o vánočních svátcích u mého dědy v jedné ze tříd, která

1910	Ferenc Jiří ³³	1881-1918		
	Pospíšil František			
	Vondruška Ladislav	1860-1932		
	Papoušek Jan ³⁴	1859-1929	Učitel	
	Doubrava Václav			
	Svoboda Stanislav ³⁵	1899-1962		
	Horák Antonín ³⁶	1929-1975	Učitel	
1976	Pospíšil Jiří		Učitel	
1996	Dvořák Josef		Učitel	
	Táborský Jan			
	Kašík Jan			

sloužila v ty dny za noclehárnu...“Muzikanti chodili pěšky a hráli na jitrní v pět hodin a pak ještě v devět. A. Hromádka se věnoval také světské hudbě, měl smyčcové kvarteto a sám hrál na violu. Stal se také prvním učitelem houslového virtuosa a skladatele Františka Drdly. V jeho pozůstalosti bylo nalezeno velké množství vlastnoručně opsaných skladeb. Působil na kůru čtyřicet let. Jeho syn Antonín studoval v Brně varhanickou školu u Leoše Janáčka a od roku 1899 byl pedagog i ředitel kůru na Petrově.

³³ Absolvent varhanního a kompozičního oddělení pražské konzervatoře. komponoval zde písně a sbory.

³⁴ Založil ve Žďáře dechový soubor.

³⁵ Pocházel z Vážan nad Litavou, Varhanickou školu nedokončil, absolvoval brněnskou konzervatoř r.1923. Vynikal v improvizaci.Založil ve Žďáře hudební školu a pěvecké kvarteto, později byl dirigentem známé Horácké kapely.

³⁶ Absolvent brněnské varhanické školy, studoval u Leoše Janáčka. Do roku 1945 vyučoval hru na klavír a jiné nástroje.od r. 1945 učil na LŠU.

12. Antonín Hromádka.

3.3. Ředitelé kůru, kantorů a sukcentů ve žďárském klášteře

Z dalších pramenů lze také určit působení hudebníků v klášteře, a to přibližně od konce 17. do konce 18. století. Tuto tabulku sestavila přehledně Marie Kabelková, čerpajíc z katalogů členů cisterciáckého řádu, které obsahují jak jména všech členů, tak místo působení a funkce³⁷.

Ve Žďárském klášteře také sepsal poslední opat Steinbach tištěný soupis řeholníků od založení kláštera až do roku 1781. V tabulce je uvedena funkce kantora, sukcentora a regenschoriho, kteří odpovídali za správné provedení hudby a zpěvu při liturgii.

³⁷ Zkratky funkcí:

Sc. *Sucensor*
org. *Organista*
rchf. *regenschori figuralis*
c. *cantor*

rok	Regenschori figuralis	Cantor	Succentor
1705	?	Pontanus Joannes P.	Clar Elias P.
1716	?	?	Breicha Eugenius P.
1731	?	Reich Joseph	Borowiczka Samuel P.
1747	Wobza Jacobus	Lang LeonardusP.(+secret.?) S. Joannis Nepomuceni	Pupetius Sigismundus
1750	Hawliczek Gregorius P. (+praefectus Cellarii , Culinae in Conventu)	Wobza Jacobus P.	Slawiczek Servulus P.
1756	Negedly Placidus P.	Wobza Jacobus P.	Slawiczek Servulus P. .(+adjutor ad Margaretham)
1757	Negedly Placidus P.	Hawliczek Gregorius P.	Grümming(Grimich) Wenceslaus P.
1759	Negedly Placidus P.	?	?
1763	Negedly Placidus P.	Hawliczek Gregorius P.	?
1764	?	Hawliczek Gregorius P.	?
1765	Negedly Placidus P.	Hawliczek Gregorius P.	Grümmich Wenceslaus P.
1766	Negedly Placidus P.	Hawliczek Gregorius P.	Grümmich Wenceslaus P.
1767	Negedly Placidus P.	Hawliczek Gregorius P.	Grümmich Wenceslaus P.
1768	Negedly Placidus P.	Hawliczek Gregorius P.	Grümmich Wenceslaus P.
1769	Negedly Placidus P.	Hawliczek Gregorius P.	Pracharz Martinus P.
1770	Negedly Placidus P.	Hawliczek Gregorius P.	Pracharz Martinus P.
1772	Negedly Placidus P.	Hawliczek Gregorius P.	Pracharz Martinus P.
1774	Negedly Placidus P.	?	?
1777	Polansky Henricus P. .(+adjutor Parochii in Bobrova)	Polansky Henricus P.(+adjutor Parochii in Bobrova)	Pracharz Martinus P.
1779	Polansky Henricus P.	Polansky Henricus P.	Pracharz Martinus P.
1780	Polansky Henricus P.	Polansky Henricus P.	Pracharz Martinus P.
1781	Polansky Henricus P.(+ magister novitiorum)	Polansky Henricus P./+magister novitiorum/	Pracharz Martinus P.
1782	Polansky Henricus P.(+praefes Convent, magister novitiorum)	Pracharz Martinus P.	-
1783	Hayek Paulus P.	Pracharz Martinus P.	-
1784	Hayek Paulus P.(+profesor Humaniorum)	Temper Mauritius P.(+deanus)	-
1783	Patoczka Nicolaus P.	Professor Musicae Juventutis	

3.4. Varhaníci a ředitelé kůru Žďárského kláštera ³⁸

jméno	narozen	Sliby	K.S. ³⁹	Zemřel	Funkce	pramen ⁴⁰
Bernard Jan David					1661–1662 org.	JS ⁴¹
Nitcz Mathias					1677org.	JS
Šipka Mates					1686(klášter, Žďár?)	JS
Pontanus Joannes P.	1661	26.12.1683,	1687	10.8.1710	1705 c	JS, St
Clar Elias P.	1664	1686	1693	1.7.1716	1705 c	JS
Cyrkl Gerardus P.	1636	13.4.1659	1662	2.3.1707	písař chorálních knih	St. ⁴²
Breicha Eugenius P.	24.1.1680	16.4.1701,2	1707	1.11.1731	1716 sc.c	Cms, St.
Knechtl Edmundus P.	3.4.1622	6.11.1695	1696	4.7.1717	org.	St.
Kohaut Adam P.	1699	5.4.1722	1727	17.11.1735	org.	St.
Kratochwile Joachimus P.	13.8.1681	6.1.1705	1711	19.6.1730	c	St.
Prössl Wenceslaus P.	5.4.1686	2.2.1707,8	1714	26.7.1748	1724rchf	Cms.,St
Reich Josephus P.	23.2.1671	28.1.1703	1708	24.3.1738	1731 c	JS, St
Borowiczka Samuel P.	1700	30.12.1718	1726	6.5.1755	sc,c,1731 sc	St,JS
Sega sebastianus	30.1.169	16.1.1712	1721	7.4.1736	organista virtuosus	St.

³⁸ PLICHTA, A., *Klášter na hranicích*, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 1995, str. 105, upraveno podle data působení.

³⁹ K.S. – kněžské svěcení.

⁴⁰ Zkratky pramenů:

St: STEINBACH ,O. , *Nomina religiosorum in Monasterio Fontis S. Mariae prope Zaramordinem cisterciensem professorum ...Pragae*, Caractere Franc. Augustini Hoecheberger Archiepiscopal, Typographii, 1781, knihovna Královské kanonie premonstrátů v Praze na Strahově.

JS: SEHNAL, J.: *Hudba v klášteře a městě Žďáru nad Sázavou od 13. do počátku 19. století* , *Dějiny Žďáru nad Sázavou III.*, Musejní spolek v Brně 1973.

C: *Nomina personarum regularium Sancti Ordinis Cisterciensis quo per Bohemiam, Moraviam, Superiorem et inferiorem Lusatiám In sinalis utriusque sexus Coenobiis Deo militant...* z let 1747 – 1786. Uloženy jsou v knihovně Královské kanonie premonstrátů v Praze na Strahově.

D: DLABACŽ, J., G. : *Allgemeines historisches Künstler – Lexikon für Böhmen, Mähren und Schlesien*, Prag 1815.

N : *Necrologium* – Státní archiv v Litoměřicích, Řád cisterciáků Osek, karton 285.

Cms : *Nomina religiosorum in Monasterio Zarensi ...1716, Nomina Personarum Conventus Zarensis 1724* – Státní archiv v Litoměřicích, Řád cisterciáků Osek, Karton 10.

⁴¹ SEHNAL, J, *Dějiny Žďáru nad Sázavou III citace.*

⁴² Tamtéž.

	1					
Przibyslawsky Albericus P.	27.9.169 8	2.2.21717	1724	21.7.1734	sc,c	St.
Götz Martinus P.	9.11.170 1	1.11.1724	1729	1.1.1746	c,CHF	St.
Pupetius Sigismundus	23.6.170 6	28.12.1727	1734	29.11.1749 ,25.12	1747 sc	C,n,St
Lang Leonardus	16.9.169 8/99	1.11.1722,2 3	1728	16.4.1758, 26.4.	1747 c	C,N,St
Hawliczek Gregorius P.	16.7.171 8,19	6.1.1739,40	1746, 47	4.8.1772,2 4.8.	1750 rchf,1757c,1763- 64org.,c	D,C,N,St
Grümig, Grimich Wenceslaus P.	3.3.1718	5.10.1749	1752	?	1757sc,1765-68 sc	C,St
Slawiczek Servulus P.	21.2.171 4,13	12.12.1734	1740	22.4.1784	1750 sc,1756 sc	C,St
Oswald Jakub					org., nebyl řeholník	JS
Polansky Joachimus P.	25.9.172 8	25.8.1754	1760		org.	St
Pracharz Martinus P.	21.9.172 5	5.10.1749	1745		1769-72 sc,1777- 81sc,1782-83 c	C,St
Polansky Henrius P.	13.6.174 0	8.9.1761	1767		1777-78?-79-81 rchf,c 1782 rchf,org.	D,C,St
Negedly Placidus P.	1.8.1721	13.11.1742	21.9. 1730		1756-7,59rchf,1763-64?- 65-67-70-71?- 72rchf,1776rchf	D,C,St
Müess Cyrillus P.	24.4.174 4	16.10.1768	1773	11.4.1777	Sc	St
Müller Joseph Bernard P.	1753			29.1.1815	org., skleněná harmonika	D
Temmer Mauritius P.	15.4.173 6	7.7.1761	1766	?	1784 c	C,St
Hayek Paulus P.	13.10.17 51	15.10.1775	1779		1783-84 rchf,org.	D,C,St

3.5. Figurální hudba v klášteře

Pověst významného kulturního střediska získala žďárskému klášteru v 18. století oratorní představení scénicky prováděná, která bývala pořádána pravděpodobně již od roku 1729 v pašijovém týdnu a v oktávě svátku sv. Jana Nepomuckého.

Je jisté, že byla ve Žďárském klášteře figurální hudba hojně provozována, dokládají to i zápisy z archivu kláštera od Otto Steinbacha⁴³:

1691 Antonín Sega, řeholním jménem Sebastián, r. 1691 – 1736 v Horažďovicích. Byl virtuozem na varhany.

1734 Jiří František Slavíček *Triumphus Divinae iustitiae oder die obsigende gerechtigkeit des Heiligen Johannis von Nepomuk*. Slavíček byl varhaníkem na dómě v Brně a otcem žďárského novice P.Servula

1735 Jiří František Slavíček oratorium *Quintaque talenta, das ist: von denen fünf Sinnen...* k poctě sv. Jana Nepomuckého.

1735 Jiří František Slavíček opereta pod názvem *Nuptiae factae sunt*, složeno k pětistému výročí založení kláštera. Provedení asi 16. 5. 1735 na Zelené Hoře, kam byly v roce 1734 postaveny varhany se dvěma manuály. Bylo sice krátké a zpívalo jen pět zpěváků, ale zaujalo opata, takže je dal v Brně u Jakuba Maxmiliána Svobody vytisknout.

1737 Jiří František Slavíček melodram: *Oběť bohulibou na hoře pán uvidí připravenu* (provedení „in Parasceve“, o velikonocích)

1737 Jiří František Slavíček melodram: k svátku sv. Jana Nepomuckého *Approbata sanctitatis gaudio, linguosus et silentiosus triumphus/ pia opereta* (Chronogram v názvu =1737) Toho roku klášter vyhořel a opat onemocněl.

1734 12. dubna v konventním kostele velikonoční oratorium *Miserere, seu planctus compenditorum, quem chorus Lotus zarensis expozuit in parasceve*. Šlo patrně o tzv. planctus, známý už dávno. Vlivem italské hudby dostal název sepolcro. Byla to obdoba děl v Jaroměřicích a jinde. Autor nebyl uveden.

1735, 28. 8. – 4. 9. se konala slavnost pětistého výročí založení kláštera. V průvodu zazněl žalm 113 (*In exitu Israel*) a to v podání pěveckého sboru⁴⁴. Průvod šel za hudby a dunění hmoždířů. U

⁴³ Tyto záznamy jsou uvedeny v knize : PLICHTA A. *Klášteř na hranicích*, str.96.

⁴⁴ Jubilejní slavnost v bývalém cisterciáckém klášteře P. Sigismund Bredl. S.O. Cist. str. 5.

oltáře v kostele sv. Markéty zazpívali preláti *Veni creatos Spiritus*, pak opat orace: *Deus, cui corda, Adsil nobis quaesumus a Actiones nostras*.

Jiří František Slavíček zhudebnil zpěvohru v latinské řeči, kterou věnoval opatu Wejmluvovi *In monte S. Petri* (na hoře svatého Petra).

1753 provinciální kapitula, které se zúčastnili všichni opaté české provincie včetně visitátora, všichni probošti a převorové. 8. října se sloužila slavná mše sv. *De spiritu sancto*. Účastníci byli vítáni uprostřed kostela za znění trub a kotlů, při mši sv. pak provedli místní řeholníci na figurálním kůru velmi pěknou doprovodnou hudbu. Při *Veni Creator* zazněly opět trubky a kotle.

1754 byla v klášteře provedena komedie *De beato Eleazario* od P. Blažeje.

1755 zemřel P. Samuel Borovička ve stáří 55let, člen komunity 37 let, kněz po 29 let, kdysi kantor a přeslavný basista.

1765 v srpnu v jezdecké škole na zřízeném jevišti byla provedena komedie složená P. Vítem, profesorem humaniora pod názvem *Rara concordia fratrum*.

1766 K jubileu slibů opata byl proveden v komickém divadle jezdecké školy melodram pod názvem *V Irí Israel Littae de no Vo testamento Cister Clenses zarense* (Mužové izraelští Nového zákona), jehož text složil P. Vilém Mayer, zatímco hudba pocházela od emauzského řeholníka Šenkýře.

1768 v jezdecké škole komedie *Agathocles*. Autor neudán.

1769 zemřel ve Žďáře skladatel hudební a přeslavný varhaník Anselm Fridrich.

1771 V postě bylo provedeno oratorium pod názvem *Judas, mercator primus*. V listopadu po řeholních slibech proveden melodram k počtě opata Otty Logka. Text byl dílem pátera Viléma hudba P. Vilém oba žďárští řeholníci. Název neudán.

1772 v postě bylo provedeno oratorium pod názvem *Salvum amare poenitiae mare* /Hořké pokání – moře slz/na hudbu Brixiho a na text P.Viléma, žďárského řeholníka.

1770 v srpnu, po smrti opata Henneta byla dávána komedie *Mustafa et Zianginnthus*. Autoři ani místo nebylo uvedeno.

1777 kantorem byl P. Martin Prachař. Jako varhaník P. Joachim Polanský. Jako slavní houslisté se v seznamu členů konventu uvádějí: P. Vavřinec Anderle, administrátor u sv. Markéty, a P. Valentin Gerner, t.č. kaplan v Porta Coeli u Tišnova. U.P.Jindřicha Polanského je vyznačeno, že je ředitelem kůru a varhaníkem. Působil nějaký čas v Bobrové.⁴⁵

⁴⁵ STEINBACH, O., *Výpisy z klášterních listin*, AMB fond Mitrovského A 1-4.

1777 bylo zrušeno veřejné gymnázium, což bylo hudbě jistě na škodu. Při slavnosti stavby nové fary ve městě zněly tympány a plechy (trubky a pozoun).

1780, 25. – 27. 9. se slavilo padesátileté jubileum kanonizace sv. Jana Nepomuckého. Kolem sedmé hodiny plula po konventním rybníce ozářená loď s hudebníky, kteří provozovali jakousi hudební skladbu a zněly tři sbory, zpívaly také zvláštní litanii o sv. Janu Nepomuckém. (*Musica navalis*) .

Po zrušení kláštera kromě nástrojů, které si odvezl Otto Steinbach, přiznali řeholníci ještě tyto nástroje: „*Housle (11), piano, fortepiano, altviola, klavír (2), loutna, violín, viola, klavichord (2), viola d'amore (3), polní trubky (4), dva páry tureckých bubnů, flašinet.*“⁴⁶

Ze jmen autorů uváděných v archivu je patrné, že v klášteře převažovala hudba domácích skladatelů, což bylo v kontrastu s tehdy všeobecnou oblibou skladatelů italských.

Ve školních hrách, melodramatech a oratoriích vystupovali asi hlavně žáci klášterní školy pod vedením klášterního učitele, snad též chovanci šlechtické akademie, a jako výpomoc hudebníci farního kostela a žáci městské školy.

Po zrušení kláštera 1784 nemáme žádné zprávy o provozování hudby. Vzhledem k tomu, že byl kostel prohlášen za farní, můžeme se právem domnívat, že zde působilo literátské bratrstvo založené již za opata Otty Logka (1770 – 1782) a obnovené v roce 1785. V roce 1840 daroval mlynář A. Březina literátům Božanův kancionál *Slavíček Rájský*⁴⁷, ze kterého a také z dalších čtyř starých Šteyerových (Svatováclavských) kancionálů z 18. století literáti zpívali⁴⁸. V roce 1863 si pak opatřili čtyři kancionály Svatojánské. V roce 1870 byly potvrzeny jejich stanovy (viz příloha č. 1). Literáti působili asi do roku 1900⁴⁹.

Spolek byl pak opět obnoven a zápisy jsou až do roku 1949.

⁴⁶ STEINBACH, O., *Výpisy z klášterních listin*, AMB fond Mitrovského A 1-4.

⁴⁷ BOŽAN, J., J., *Slavíček Rájský*, Hradec Králové 1719.

⁴⁸ Matěj Václav Šteyer (1630-1692), jenž spolupracoval na překladu Svatováclavské bible, inicioval založení Dědictví svatováclavského, které vydávalo české knihy. Proslul však více jako autor nejvýznamnější barokní sbírky českého katolického duchovního zpěvu, Českého kancionálu (někdy též zvaného Svatováclavský) 1683.

⁴⁹ VONDRUŠKA., L., *Literátská bratrstva*, Žďárský obzor 1, 1900, str. 92.

4. HUDEBNINY ZE ŽDÁRSKÉHO KLÁŠTERA

Současný hudební archiv se skládá pouze ze skladeb z konce 20. století. Jsou tam skladby prováděné v tomto období a většinou se jedná o fotokopie děl. Jejich soupis uvádím v příloze č. 2. Dále jsou to notové materiály současného chrámového sboru FONS, které uvádím v příloze č. 4.

Ze starší doby jsou notové materiály v majetku Moravského zemského muzea, oddělení dějin hudby v Brně, kde jsou uloženy jako součást sbírky hudebního archivu kostela sv. Prokopa, kam se po zrušení kláštera dostaly. Jedná se o sbírky kantorů na kůru sv. Prokopa, a to především S.Vašátka, Skuly, Niegra a dalších. V příloze č. 3 uvádím soupis všech notových materiálů uložených v této sbírce.

Další hudebniny se nalézají v Národním muzeu – Českém muzeu hudby a v Muzeu Vysočiny v Polné.

4.1. Archiv Moravského zemského muzea v Brně, oddělení dějin hudby

Z kláštera prokazatelně pochází skladby, které byly identifikovány podle přípisu „Chori Monasterii Zarensis“.⁵⁰

Skladby z archivu Žďárského kláštera :

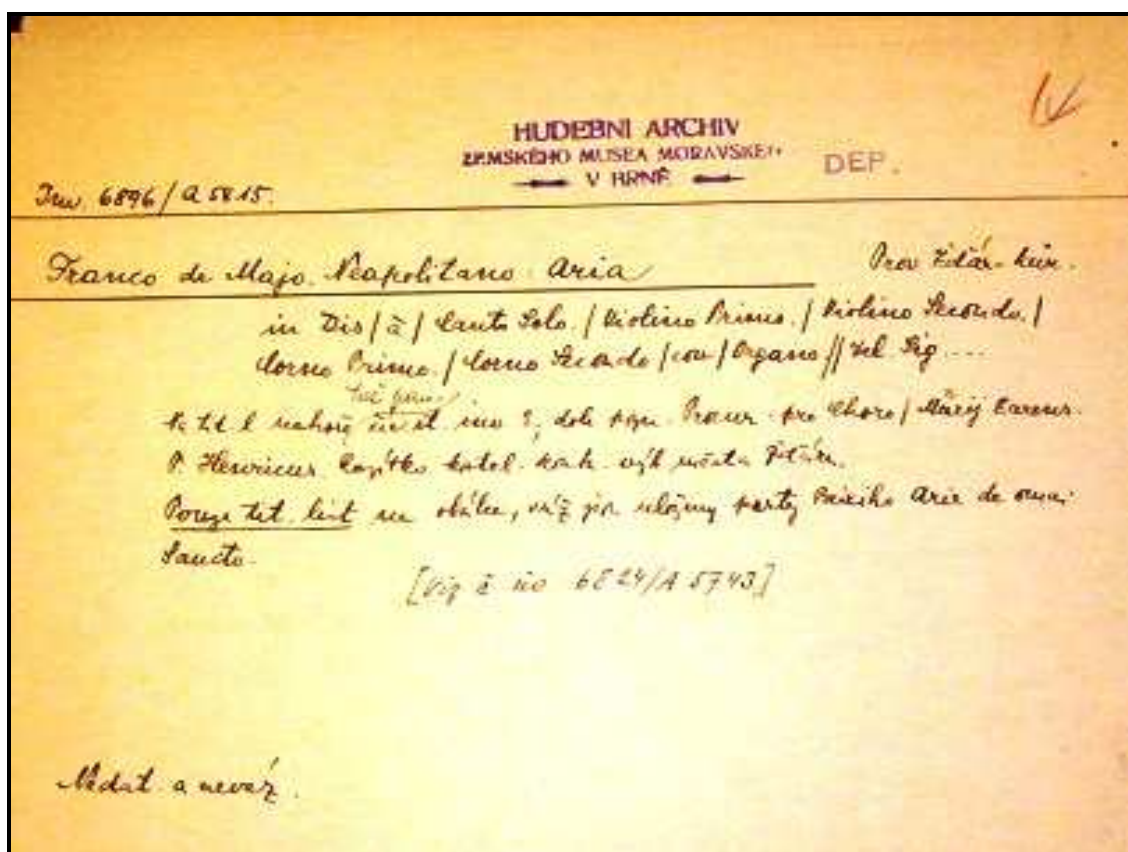
Autor	Název	Signatura	Poznámka
Bixi František Xaver	Aria	sign. A 5740	
Bixi František Xaver	Aria	sign. A 5745	
Bixi František Xaver	Te Deum	sign. A 5756	opis z r. 1764
Kalous Václav	Missa	sign. A 5858	
Loos Karel	Requiem	sign. A 5806	opis z r.1769
Öhlschlägel Lohelius Jan	Aria Solemnis	sign. A 5798	
Pichl Václav	Motteto	sign. A 5822	opis z r. 1769
Šenkýř Augustin	Aria in Dis	Sign. A 5841	
Štěpán Josef Antonín	Motteto	Sign. A 5860	

⁵⁰ Kolektiv autorů, *Sedm a půl století*, Město Žďár nad Sázavou 2002, str. 96.

Další hudebniny, pravděpodobně podle poznámek na titulním listě pro kůr, (není specifikován) pořídil P. Henricus, který podle historiků je totožný s regenschorim kláštera P. Jindřichem Polanským.

Jsou to tyto skladby :

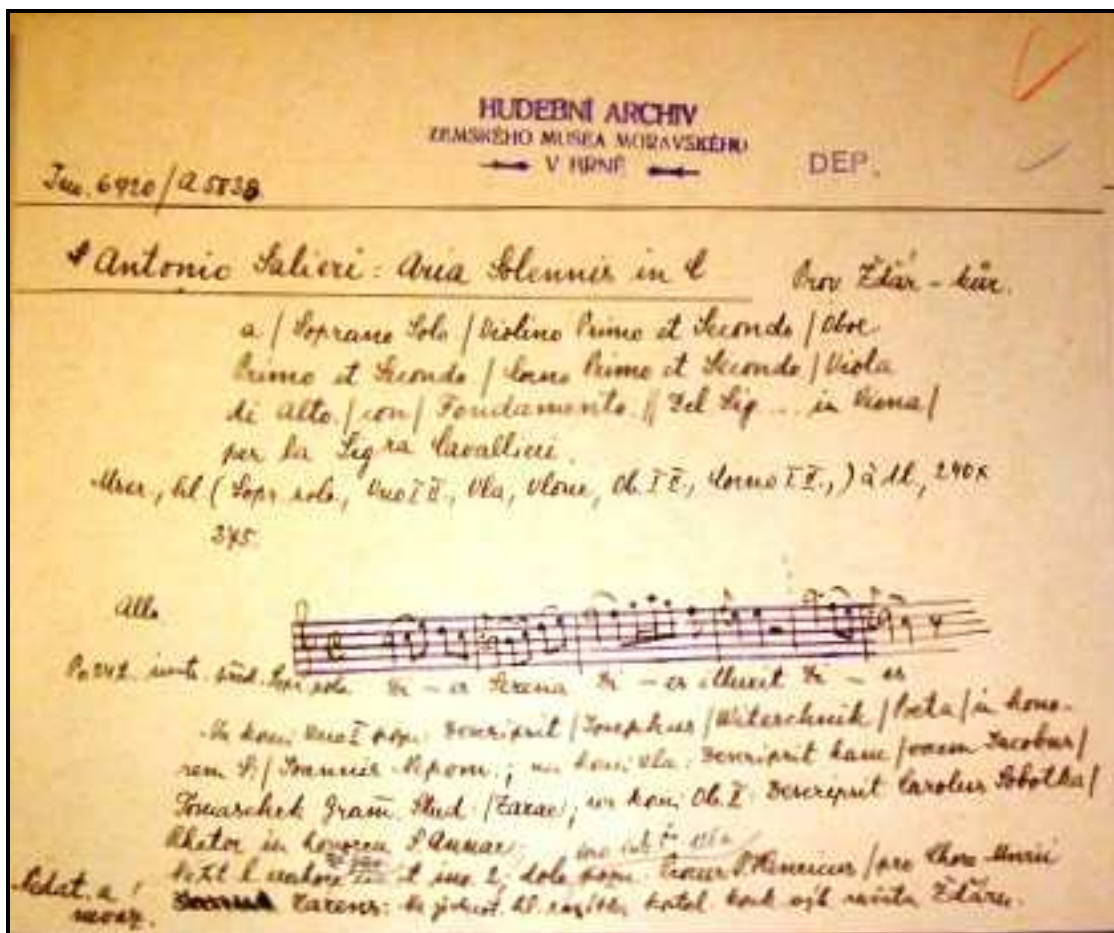
Autor	Název	signatura	poznámka
Bonno Giuseppe	Aria	sign. A 5740	
Boroni Antonio	Aria	sign. A 5741	
Majo Francesco de Neapolitano	Aria in Dis	sign. A 5815 ⁵¹	Dochován jen obal.
Salieri Antonio	Aria Solennis in C	sign. A 5838 ⁵²	Opis z r. 1779

13. Katalogový lístek in.č. 6896, sign. 5815

⁵¹ SEHNAL, J., *Dějiny Žďáru nad Sázavou III.*, strana 296, Kolektiv autorů, *Sedm a půl století* str. 96.

⁵² Arie od Salieriho má v archivu č. 6920, signatura A 5838, ne jak bylo mylně dosud uváděno v publikacích sign. A 5860.

14. Katalogový lístek in. č. 6920, A 5838

Další hudební památky, které se dostaly časem na kůr farního kostela sv. Prokopa ve městě Žďáru nad Sázavou a jejich klášterní příslušnost je zřejmá podle označení *Chori Monasterii Zarensis*. Jsou to :

Autor	Název	signatura	poznámka
Anonym	Statio in C	A 5727	
	Stationes	A 5728	
	IV. to Stationes	A 5729	
Přibyslavský Václav	Aria in B	A 5827 - 58	
	Aria Pastoralis	A 5828	
	Aria Solennis	A 5829	
P. Václav Přibyslavský	Pastýřská mše in D	A 5830	

Nejstarší dochovanou hudební památkou města Žďáru je Antifonář Pavla Zábzlaského (sign. A 7078), který je vázán do pergamenu, popsaném na rubu gotickým písmem, kaligraficky

v červené a modré barvě. Vlastní antifonář je raně barokního typu. Titulní list má nápis „Antyfonarž rzymysky Pawla Zábłatského, warhanika toho času miesta Ždiaru. Letha panie 1631. „Jinou rukou: 1661 *emptum est hoc anthiphonarium Imperiale pro ecclesia Sarensi 11. Aprilis.* do pozn. Podrobný popis od Františka Pokorného vyšel v časopise Cyril, rok 1937, ročník LXIII, leden – únor.

Druhá nejstarší hudební památka ve městě Žďáru, uložená také v Moravském zemském muzeu je zlomek německé varhanní tabulatury sign. A 7079. Dochovaná část obsahuje skladby Orlanda di Lassa a Hanse Leo Hasslera. Jedná se o jediný doklad výskytu tabulaturní notace v moravské oblasti.

Mezi skladbami ze Skulova⁵³ majetku, nalezené ve farním kostele, jsou skladby označené písmeny MO RS⁵⁴. Jsou tam zastoupeni J. Haydn, A. Laube, J. Linek, K. Loos⁵⁵ a další anonymní skladby; nelze vyloučit, že i ony byly majetkem kláštera.

4.2. Národní muzeum – České muzeum hudby

V Národním muzeu – Českém muzeu hudby v Praze v hudebním archivu se nachází velká sbírka notového materiálu z Horníkovy sbírky⁵⁶. Jedna skladba zde uložená byla určena podle zápisu na titulní straně také jako hudebnina ze Žďárského kláštera. Jedná se o tuto skladbu:

Šenkýř Augustin, OSB, *Motetto pro Omni Solennitate*, NM – ČMH, sign. XV F 225. Na hudebnině se na titulní straně nachází jednoznačný přípis určující provenienci : „ *Chori Monasterii Zarensis*“⁵⁷

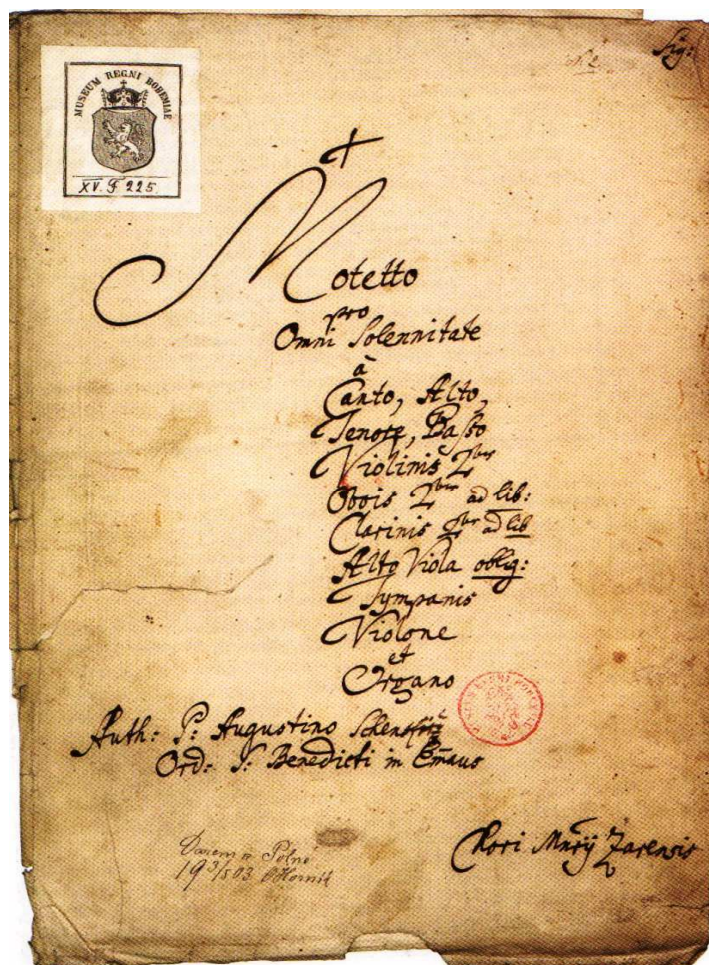
⁵³ Městský kantor František Norbert Skula byl pravděpodobně nějakým způsobem zaměstnán v klášteře, a označoval tyto hudebniny rovnoramenným křížem, mezi jehož rameny je vepsáno MORS (Monasterium Sarense), pocházejí z roku 1769. Později se toto označení v jeho sbírce neobjevuje.

⁵⁴ „MORS (= Morimondus), což souvisí s cisterciáckým klášteřem v Morimondu. „*Neznamená to Monasterium Sarense, jak jsem se původně domníval*“. Přímou cituji Jiřího Sehnala.

⁵⁵ Loos žil v Tuchoměřicích.

⁵⁶ Sběrka Ondřeje Horníka obsahuje asi 15 tisíc kusů hudebnin. Vznikla na přelomu 19. a 20. stol. sběrem ve významných lokalitách v Čechách a na Moravě. Soubor z Polné obsahuje 90 hudebnin, které Horník získal v roce 1903 a z nichž pouze jedna byla zatím určena z kláštera Žďár. Na sedmi hlasech se nacházejí přípisy opisovačů, pravděpodobně studentů místního klášterního gymnázia. Mezi jmény se objevuje i Przibyslavský Wenceslaus (syntaxista). M. Kabelková Sedm a půl století str. 98.

⁵⁷ ZEMEK, M. a kolektiv autorů, *Dějiny Žďáru nad Sázavou III.*

15. Augustin Šenkýř, Motetto pro Omni Solennitate.

4.3. Muzeum Vysočiny – Polná

Jak už bylo řečeno, v Horníkově sbírce, v Národním muzeu – Českém muzeu hudby, se nachází skladba ze Žďárského kláštera, kterou sběratel J. Horník objevil v Polné. Bohužel u dalších skladeb uložených v Městském muzeu Polná nelze jednoznačně určit původ ze Žďárského kláštera. Přesto není vyloučeno, že jde o opisy některých skladeb, které zde na gymnáziu studenti zhotovovali.

Je velice pravděpodobné, že noty, jejichž autor je označen Antonín Přibyslavský, pocházejí od syna Václava Josefa Přibyslavského (1756? – 1823), který působil jako kantor ve Žďáře a ve své sbírce měl také řadu not z kláštera. Je známo, že Václav Josef Přibyslavský měl dceru Františku, a ta roku 1805 nastoupila do Náměště nad Oslavou jako zpěvačka do služeb dvorní kapely hraběte Jindřicha Haugwitze. Zde se také provdala a dále nesla jméno

Biswangerová.⁵⁸ Prof. Jiří Sehnal vyslovil domněnku, že na Antonín Přibyslavský by mohl být také synem Václava J. Přibyslavského, který studoval v Polné na katolickém gymnáziu, kde se notové party opisovaly. Tuto domněnku se mi ovšem zatím nepodařilo potvrdit. Spojitost mezi hudebním životem Žďárského kláštera a Polnou je však zřejmá.

Z věci A. Přikryla se dochovala v Muzeu Vysočiny – Polná skladba podepsaná A. Přibyslavským. Má číslo 20/E/204. Je uvedena pod názvem *Arie in D, Basso solo*. Psaná je na ručním papíře a dochované jsou party: *Organo, Basso Solo, Violino Primo, Violino Secundo, Tuba*.

Muzeum Vysočiny v Jihlavě – Polná			
Skupina: Papír	Předmět: Notový part	Lokalita:	C. inv.: Po-20/E/204
Podskupina: Notový materiál		Uložení:	C. přír.: Po-FS 19216
Způsob nabytí:		Určil: Dr. Pišková	C. neg.:
Datum:		Datum: 15.12. 1987	
<p>Notový part - rukopis Obsah: Aria Pastoralis, pro solový bas, 2 housle, tubu a varhany, úprava 11 stran Autor: Přibyslavský Rok: Rozměry: v- 21,5cm, š - 27cm</p>			
Stav: IV			

16. Katalogový lístek in.č. 20/E/204

Popis skladby Ave Maris Stella

V Archivu muzea Vysočiny v Jihlavě - Polné se nalézá další skladba, evidovaná pod číslem 20/E/100.

Titulní list má nadpis :

Ave Maris Stella

a

Canto, Alto,

Tenore, Basso,

Violinis Duobus

con

Organo

Ex Partibus Ant. Przikryl

⁵⁸ SEHNAL, JIŘÍ : *Divadlo hraběte Haugvice v Náměšti nad Oslavou a jeho počátky* (Opus musicum 32, 2000, s. 23-29).

V klášterní bazilice byla udržována živá úcta k Panně Marii, proto je zde mnoho skladeb s mariánskou tematikou. Mariánská antifona *Ave Maris Stella* byla vhodná pro provozování při liturgii nebo při nešporách.

Je to anonymní skladba. Získaná byla z odkazu A. Przkřila (A. Přikryla)⁵⁹. Podle notace jde o skladbu kolem poloviny 19. století nebo až po r. 1850. Skladba má v sólových partech dva party (transposito), jak bylo zvykem psát tam, kde byly varhany laděny výš. Je známo, že jak varhany v klášteře tak varhany v Polné stavěl varhaník J.D. Sieber.

Skladba je psána na ručním papíře. Dochované hlasy jsou pro Canto, Alto, Tenore a Basso s doprovodem dvou houslí a varhan (Basso continuo). Je psaná v tónině G dur. Má čtyři sloky, které odděluje instrumentální mezihra. Notové party původní i spartaci skladby uvádím v příloze č. 5.

R.2001 291 Muzeum Vysočiny v Jihlavě – Polná			
Skupina: Papír	Předmět: Notový part	Lokalita:	C. inv.: Po-20/E/100
Podskupina: Notový materiál		Uložení:	Č. přír.: Po-FS 19191
Způsob nabytí:	Určil: Dr. Pisková		
Datum:	Datum: 12.12. 1987		
Notový part - rukopis			
Obsah: "Ave Maris Stella", pro 4 hlasy, 2 housle a varhany, 7 partů			
Autor:			
Řek:			
Rozměry: v - 17,5cm, š - 22cm			
Z věci Ant. Przkřila			
 Stav: IV			
<small>T 57 7821-87</small>			

17. Archiv Muzea Vysočiny – Polná in.č. 20/E/100

Text zkrácené mariánské antifony *Ave, Maris Stella*.

1. Ave maris stella,

Dei Mater alma,

Atque semper virgo

Felix coeli porta.

Zdravas, hvězdo moří,

živitelko Boží,

ustavičná Panno,

slavná nebes bráno.

⁵⁹ Podle informací od Prof. J. Sehnala není jasné zda byl varhaníkem, nebo ředitelem kůru.

2. *Sumens illud Ave
Gabrielis ore,
Funda nos in pace,
Mutans Evae nomen.*

3. *Vitam praesta puram,
Iter para tutum,
Ut, videntes Jesum,
Semper collaetemur.*

4. *Sit laus Deo Patri,
Summo Christo decus
Spiritus Sancto,
Tribus honor unus,
Amen*

Ave jsi slyšela
z ctných úst Gabriela,
mír nám dej, když jméno
Evy zpět je čteno.
Dej, ať jsme živi ctně
přijdem bezpečně
před Krista Ježíše
do nebeské říše.
Děj se neskonalá
Bohu Otci chvála,
i Synu i Duchu
až na věky věků.
Amen.

5. CHRÁMOVÝ ZPĚV V BAZILICE VE DVACÁTÉM STOLETÍ

5.1. Varhaníci dvacátého století v bazilice

Nejdříve bych chtěla uvést dostupný seznam varhaníků, neboť tito zajišťovali mnohdy nejenom hudební ale také pěvecký doprovod liturgie a to buď sami, nebo za spolupráce zjednaných sólistů, někteří vedli také chrámový pěvecký sbor. Z dostupných záznamů a vzpomínek pamětníků jsem vytvořila následující tabulku varhaníků a vedoucích sborů na kůru baziliky od začátku 20. století do počátku 21. století.

<u>působení</u>	<u>Jméno</u>	<u>Funkce</u>	<u>Poznámka</u>
1911– 61	František Nedělka	varhaník	žák A. Rohlíka
	Filomena Lišková	varhaník	farní hospodyně
	Bronislava Zlatohlávková	varhaník	
	František Pospíšil	varhaník	
1966	Sládek František	varhaník	kapelník místní dechovky TOKOZU
1968-2000	Vojtěch Starka	varhaník, vede sbor	konstruktér Žďas, původem z Pelhřimova
1974	Václav Horák ⁶⁰	regenschori, varhaník	syn Antonína Horáka, varhaníka od sv. Prokopa
1995-2009	David Sobotka	varhaník	pracující na Žďase
2001	Marie Laušmanová	varhaník, vedoucí pěveckého sboru do r. 2009	učitelka ZUŠ, Varhanická škola v Olomouci
2002	Miroslava Smékalová ⁶¹	varhaník, vede sbor FONS	učitelka ZUŠ
2009	Miloš Táborský	varhaník	důchodce
2009	Marie Krábková	varhaník	studentka
2010	Iva Schlösserová (Smékalová)	varhaník, sólový zpěv, FONS	studentka

⁶⁰ Václav Horák ze Žďáru nad Sázavou. Nejdříve hrál průměrně jednou za měsíc, hrálo se v neděli, dvě mše, první byla tichá, druhá se hrála. Od roku 1990 hrál pravidelně na první nedělní mši. V roce 1998 začala pouze jedna nedělní mše devátá, dále mše v pondělí a ve středu. Později i v pátek v 17.15. hodin. K liturgii se hrála jen píseň, ordinárium se recitovalo, později Starka hrál ordinárium Břízy, žalmy Holíkovi. Václav Horák převzal po smrti V. Starky funkci kantora. ⁶⁰Ke zpěvu si přizval ke spolupráci Evu Kabrdovou (vedoucí několik let scholy, členku pěveckého sboru FONS).

⁶¹ Při výčtu hudebníků nelze opomenout sólové zpěváky, zajišťující jednak zpěv žalmů, sólový zpěv při různých obřadech, je to Eva Kabrdová vystupující s V. Horákem, Leoš Drahotský, Iva Schlösserová (Smékalová), zpívající za doprovodu Miroslavy Smékalové, Milan Baďura s Marií Laušmanovou. V klášteře působí také Scholy mladých.

5.2. Chrámový sbor klášterní baziliky 20. století

Nejstarší známý pěvecký sbor kostela Nanebevzetí Panny Marie v Zámku Žďáře z dvacátého století byl podle pamětí pana Svobody a pana Herolda založen kaplanem P. Vlčkem někdy v letech 1942 – 1944. Sbor měl asi 20 členů. Zpívali na veřejnosti v rámci různých kulturních akcí. Ještě před koncem války při odchodu P. Vlčka však sbor svou činnost ukončil.

Asi v roce 1953 se sbor znovu začal scházet a pracovat. Zprvu jej vedl pan Nedělka starší ze Světnova. Po něm vedla sbor slečna Filomena Lišková (na varhany hrál pan Nedělka mladší). Po smrti slečny Liškové vedl nějaký čas sbor kapelník dechovky TOKOZU pan Sládek. Asi v roce 1966 sbor svou činnost opět ukončil.

Činnost sboru byla znovu obnovena na jaře r. 1968 za P. Jana Kubáta, kdy místo varhaníka a ředitele kůru převzal pan Vojtěch Starka. Počet členů sboru se pohyboval mezi 22 – 25 členy, což bylo také dáno kapacitou kůru. Sbor se zaměřil hlavně na duchovní a liturgickou hudbu, kterou doplňoval církevní obřady různých liturgických období. Zpíval především v době vánoční, velikonoční a při poutích v kostele sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře. Kromě těchto hlavních svátků zpíval sbor i při jiných významných církevních slavnostech během roku.

Sbor také zajišťoval zpěvy při udělování svátosti biřmování a po listopadu 1989 vítal vždy Otce biskupa Cikrleho slavným „*Ecce sacerdos magnus*“⁶² Tuto běžnou „služební“ činnost sbor doplňoval zajišťováním hudby při primicích nejen v klášterním kostele, ale dle potřeby i v okolních obcích (Jámy). Sbor také zpíval asi dvakrát při poutní slavnosti v Ostrově nad Oslavou. Ve 2. pol. 80. let byl sbor požádán, aby zajistil hudbu při znovu vysvěcení opravené kaple ve Vatíně. Z této akce se vyvinulo několikaleté účinkování sboru při Vatínské pouti v polovině září a na Štědrý večer při půlnoční.

Od jara 1968 sbor zkoušel v rodinném domku u Roučků, kteří obětavě poskytli prostor pro nácvik. Později, po opravě fary, se sbor přemístil do jedné z jejích místností. P. Jan Kubát si sboru velmi vážil a využíval každé příležitosti, aby sbor svým zpěvem doprovázel bohoslužby. Zkušební rok začínal vždy v polovině září a končil v posledních dnech května nebo začátkem června. Asi po deseti letech se začátek zkoušek posunul na polovinu listopadu.

⁶² *Ecce sacerdos magnus* - hymnus, který má být zpíván při vstupu biskupa do chrámu. Je také vhodný jako introit při svátku biskupa, vyznavače.

Repertoár sboru tvořily skladby autorů duchovní a liturgické hudby – Říhovský, J. J. Ryba, Hradil, Hromádka a další. Kromě toho zpíval sbor i skladby pravoslavné, anglikánské a protestantské duchovní hudby.

V září r. 1996 se sbor účastnil přehlídky pěveckých sborů v rámci Slavnosti jeřabin. Od r. 1998 se sbor několikrát účastnil přehlídky chrámových sborů v Boskovicích.

V roce 1999 pan Starka z důvodu nemoci sbor rozpouští. Řada zpěváků přechází k sv. Prokopovi.

Roku 2001 sbor vedla paní Marie Laušmanová až do roku 2004. Sbor doprovázel výhradně liturgii, a to především v období vánoc, velikonoce poutí a svátků, i v blízkém okolí. Pro nedostatek zpěváků však skončil svoji činnost v roce 2004.

V chrámovém archivu se dochovaly některé skladby, ale většinou si sbormistři ze studijních důvodů nechávali pro sebe. Jedná se např. o tyto skladby: J. Gallus, *Ecce Quomodo*, B. Korejs *Caro mea*, Richard Běčák *Valašská vánoční mše*, a další (viz příloha č. 3).

3.5. FONŠ - chrámový sbor Baziliky Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše

3.5.1. Vznik

Název sboru je motivován latinským pojmenováním Žďárského kláštera *Fons beatae Mariae Virginis* (Studnice blažené Panny Marie).

Pěvecký Sbor FONŠ vznikl v roce 2002 ve Žďáře nad Sázavou. Více než dva roky zpíval ve čtyřčlenné podobě vokálního kvarteta (název Fons je však užíván až od roku 2004).

Obsazení sboru: soprán - Iva Smékalová /nyní Schlosserová/,

alt - Miroslava Smékalová

tenor- Leoš Drahotský

bas - Vratislav Jindra, , Jiří Skalský

Vedení sboru se od počátku věnovali Mgr. Leoš Drahotský a Miroslava Smékalová a to jak po stránce organizační tak i umělecké (každý ze sbormistrů se věnoval nácvičce a dirigování své části repertoáru, přičemž současně byl i aktivním (a jediným) zpěvákem svého hlasového partu. Až v roce 2004 dostal sbor nabídku od faráře chrámu Nanebevzetí Panny Marie ve Žďáru nad Sázavou Vladimíra Záleského, aby se stal domovským chrámovým sborem tohoto kostela, který byl později roku 2009 povýšen na baziliku minor. Taktéž až roce 2004 sbor přijímá své jméno **FONŠ**, do té doby užívá názvu **Vokální kvartet**. Při zpěvu basového partu se střídali Vratislav Jindra a Jiří Skalský, přičemž každý nacvičoval jinou část repertoáru.

3.5.2. Přehled činnosti

2002

V roce 2002 začal sbor zpívat ve složení vokálního kvarteta při mších v kostele sv. Prokopa ve Žďáru nad Sázavou.

2003

Sbor opět zpívá při některých mších v kostele sv. Prokopa ve Žďáru nad Sázavou, v kostele sv. Vavřince v Bystřici n. P., spoluúčinkuje při několika dalších koncertech a slavnostních příležitostech a pořádá svůj první samostatný koncert v kostele sv. Václava ve Zvoli.

Protože basista Vratislav Jindra byl jako ředitel ZUŠ a člen dalších hudebních uskupení často zaneprázdněn, zastupoval jej Jiří Skalský a později František Potůček, který ho roku 2003 natrvalo střídá.

2004

V tomto roce sbor zpívá při liturgii čtyřikrát v chrámu Nanebevzetí Panny Marie ve Žďáru n. S. (včetně půlnoční mše), třikrát ve Velké Bíteši a narůstá počet dalších koncertních vystoupení při příležitosti vernisáží a dalších slavnostních událostí. Ve vánoční době zpívá Missu pastoralis od F. X. Brixioho na několika koncertech za doprovodu Tišnovského komorního orchestru. Na půlnoční mši pak uvádí Žarošickou mši koledovou. 30. 1. 2004 pořádá vokální kvartet FONS svůj první vánoční koncert v kostele sv. Prokopa. Koncert se setkává až s nečekanou návštěvou publika – více než dvě stě posluchačů zcela zaplnilo kostel.

Od počátku roku 2004 sbor užívá své jméno **FONS**.

18. První vánoční koncert vokálního kvarteta FONS 30. 12. 2004 u sv. Prokopa.

2005

V tomto roce Fons zpívá osmkrát při liturgii, patnáctkrát při dalších koncertních vystoupeních. Účastní se mezinárodní soutěže Svátky písní v Olomouci, kde získává stříbrnou medaili. Při přípravě na ni spolupracuje sbor s prof. Jiřím Kolářem, také s Dr. Jiřím Librou, zkušeným žďárským sbormistrem.

Ve druhé polovině roku sbor řeší otázku svého rozšíření. Uvědomuje si zranitelnost vokálního kvarteta např. hlasovou indispozicí jediného zpěváka, velkým zastáncem rozšíření sboru je farář domovského chrámu Nanebevzetí Panny Marie Vladimír Záleský. Po prvotní snaze o dvanáctičlenný sbor po třech zpěvácích v každém hlase se postupně krystalizuje sbor devítičlenný ve složení: soprán – Iva Smékalová (později Schlosserová), Markéta Fiksová, alt – Eva Kabrdová, Miroslava Smékalová, Tereza Machová, tenor – Leoš Drahotský, Libor Drahotský, bas – František Potůček, Jaroslav Bělohlávek.

Vánoční koncerty v Tišnově, Sněžném a ve Žďáru nad Sáz. již sbor zpívá v devítičlenném obsazení, opět spolupracuje s tišnovským komorním orchestrem, zároveň začíná další dlouholetá spolupráce se smyčcovým kvartetem Musica allegra z Bystřice nad Pernštejnem (společné provedení půlnoční mše).

19. Mezinárodní soutěž v Olomouci r. 2005.

2006

Sbor účinkuje sedmkrát při liturgii, uskutečňuje 10 koncertních vystoupení, účastní se přehlídky chrámových sborů v Boskovicích a přehlídky chrámových sborů ve Vídni - *KIRCHENMUSIKTAG 2006*.

Zpěv při liturgii dostává vcelku pevný rámec svátečních mší, při kterých sbor účinkuje – Velikonoce, poutní mše v kostele sv. Jana Nepomuského na Zelené Hoře, poutní mše v bazilice Nanebevzetí Panny Marie, památka zesnulých, Vánoce a výjimečné slavnostní mše, v roce 2006 např. svěcení studniční kaple v areálu bývalého kláštera za přítomnosti brněnského biskupa Vojtěcha Cikrleho.

Pokračuje spolupráce a společné koncerty s tišnovským komorním orchestrem i smyčcovým kvartetem Musica Allegra z Bystřice nad Pernštejnem.

20. FONS ve Vídni s kardinálem Schönbornem.

2007

Rok 2007 byl pro pěvecký sbor FONS velmi náročný na časové vytížení. dvacetdvakrát sbor doprovázel zpěvem liturgii a to nejen v domovské farnosti ale i řadě dalších (Praha Strašnice – kostel Neposkvrněného početí Panny Marie, Praha – kostel Sv. Terezie, Praha Bohnice – kostel Sv. Václava a další). K tomu FONS uskutečnil 16 koncertních vystoupení

(Kamenice nad Lipou, Jihlava, Velké Meziříčí atd.) Účastnil se festivalu chrámových sborů v Boskovicích, festivalu sborové tvorby Alta Pusteria v Itálii, mezinárodní soutěže sborového zpěvu v Námestove, kde získal třetí místo a stříbrné pásmo.

Velkým zážitkem a dobrodružstvím byla cesta s otcem Vladimírem Záleským do Rumunského Banátu, kde sbor zpíval v civilizaci odlehlých českých vsích. V závěru roku sbor koncertuje v pražském Rudolfinu s orchestrem Virtuosi di Praga pod taktovkou Oldřicha Vlčka. Tento koncert je pak počátkem spolupráce pěveckého sboru Fons a orchestru Virtuosi di Praga, která trvá doposud.

V tomto roce sbor uspořádal první ročník festivalu duchovní hudby FONNS s cenou Jiřího Koláře.

2008

Fons doprovázel osmkrát liturgii nejen v domovském chrámu Nanebevzetí Panny Marie, ale uvedl Mozartovo Requiem v chrámu sv. Prokopa ve Žďáru nad Sáz. za doprovodu Virtuosi di Praga a doprovázel zpěvem i nedělní mši svatou v chrámu sv. Petra v Římě při příležitosti své účasti na mezinárodní přehlídce sborového zpěvu v Římě. Sbor uskutečnil 21 koncertních vystoupení, některé v krásných chrámových prostorách: bazilika sv. Prokopa v Třebíči, chrám sv. Barbory v Kutné Hoře, poutní kostel Jména Panny Marie ve Křtinách, kostely sv. Ignáce a sv. Eustacha v Římě a samozřejmě sv. Jana Nepomuckého ve Žďáře nad Sázavou. Účastnil se mezinárodní soutěže Svátky písní v Olomouci, kde získal stříbrnou medaili, národní soutěže pěveckých sborů v Jihlavě – umístil se ve stříbrném pásmu. 5 koncertů uskutečnil společně s orchestrem Virtuosi di Praga (v Rudolfinu, v Národním divadle v Praze, v Karolinu, ve Smetanově síni Obecního domu atd.)

S podporou města Žďáru nad Sázavou Fons nahrává CD „*FONNS zpívá hudbu žďárského kláštera a další skladby*“.

21. Řím Bazilika sv. Petra a Pavla při doprovodu liturgie.

2009

Pěvecký sbor Fons zpívá sedmnáctkrát při doprovodu liturgie a provádí dalších 15 koncertních vystoupení. Pražský skladatel Jaroslav Herden napsal a věnoval pěveckému sboru Fons svou mši Missa Cottidiana, kterou sbor provedl na velikonoční vigílii. Mimo koncertních vystoupení v řadě míst české republiky

(Bystřice nad Pernštejnem, Humpolec, Jihlava, Strakonice, Praha...) sbor zpívá ve francouzském Cairanne. Před Velikonocemi se sbor účastní mezinárodní sborové soutěže v Bratislavě, odkud si přiváží stříbrné medaile ze dvou kategorií, stejně tak získává dvě stříbrné medaile na mezinárodní soutěži v Olomouci. S nácvikem přijel sboru do Žďáru pomoci dirigent a odborník na interpretaci staré hudby Marek Štryncl.

Pěvecký sbor Fons pořádá třetí ročník Svatováclavského festivalu FONS s cenou Jiřího Koláře.

22. Prof. PaedDr. J. Herden, CSc. v Týnské škole r. 2009 při výuce harmonie.

23. FONS v Jihlavě s Virtuosi di Praga a sólisty Národního divadla.

2010

Sbor zpívá šestkrát při doprovodu liturgie v domovském chrámu, a uskutečňuje dalších 18 veřejných vystoupeních – zpravidla samostatných koncertů (Bystřice nad Pernštejnem, Humpolec, Zápy, Pohled, Čelákovice Lomnice u Tišnova, Nasavrky ...). Na některých koncertech spolupracuje s komorním orchestrem Musica Allegra z Bystřice nad Pernštejnem, v Praze s orchestrem Virtuosi di Praga, doma pak s komorním orchestrem ZUŠ ve Žďáru nad Sázavou nastuduje a provede Te deum M. A. Charpentiera. Dalším náročným dílem, které sbor v tomto roce nastudoval a uvedl ve Romance z pampelišek od Bohuslava Martinů. FONS se opět účastní mezinárodní soutěže pěveckých sborů v Olomouci – získává stříbrnou medaili.

3.5.3 Shrnutí

Repertoár pěveckého sboru FONS je z větší části orientován na oblast chrámové hudby. Sbor se účastní především slavnostních mší, při kterých často uvádí rozsáhlejší chrámová díla. Proto právě zpěv při mších a nácviik rozsáhlých chrámových děl patří k nejvýraznějším a časově nejnáročnějším činnostem sboru.

Další výraznou oblastí působení pěveckého sboru FONS jsou koncerty duchovní hudby provozované v chrámových prostorách. Nejčastěji jsou uskutečňovány samostatně pěveckým sborem FONS, část z nich pak ve spolupráci s některým z orchestrů.

Třetí oblastí koncertní činnosti sboru jsou koncerty světské hudby, účinkování při vernisážích a dalších slavnostních příležitostech. Světská hudba tvoří menší část repertoáru sboru, ale ne nevýznamnou. V této oblasti se sbor orientuje především na skladby renesanční, úpravy lidových písní, úpravy populární hudby, díla současných autorů. Repertoár pěveckého sboru FONS zahrnuje i díla jako Otvírání studánek či Romance z pampelišek Bohuslava Martinů.

3.5.4. Svatováclavský festival duchovní hudby FONS s cenou Jiřího Koláře.

Dlouholetá přátelská spolupráce s profesorem Jiřím Kolářem a možnost pěveckého využití jedinečných sakrálních památek města Žďáru nad Sázavou (Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené Hoře, Bazilika Nanebevzetí Panny Marie a další) Fons motivovala k uspořádání festivalu duchovního sborového zpěvu. Pod záštitou prof. PaedDr Jiřího Koláře⁶³ renomovaného odborníka na sborový zpěv tak vzniká tradice sborového festivalu, na kterém je udělována cena Jiřího Koláře. Pěvecký sbor Fons při organizaci festivalu využívá grantů města Žďáru nad Sázavou, kraje Vysočina, a příspěvků dalších sponzorů.

24. Prof. Jiří Kolář a festivalový sbor r. 2007.

Svatováclavského festivalu Fons s cenou Jiřího Koláře se zúčastnily sbory :
FONS – Žďár nad Sázavou, Čestmír – Polná, Mezifarnostní – Kameničky, B. Martinů – Letovice, Capella Moraviae - Brno, Kvítek - Dačice, Svatopluk – Žďár nad Sázavou, Kamufláž – Brno, VŠB-TU – Ostrava, VŠE – Praha, Rezonance – Třebíč, Carmina nova – Praha, Ad dei gloriam – Český Těšín.

⁶³ Prof. PaedDr. Jiří Kolář dlouholetý předseda Hlavního výboru UČPS a jeho hudební komise, předseda sdružení sborových dirigentů AHUV předseda poroto národních i mezinárodních sborových soutěží.

4. ZÁVĚR

Chránová hudba ve žďárské bazilice během staletí doznala výrazných změn. Od jednohlasého zpěvu cisterciáckých mnichů v chórových lavicích, kam neměli laici přístup, až k vícehlasému zpěvu sborů s orchestrem, od chorálních zpěvů až k modernímu pojetí duchovní hudby našeho jednadvacátého století. Když jsem se probírala archivy a seznamovala s prací mnoha kantorů a varhaníků v minulé době, pocítovala jsem velký obdiv k jejich každodenní usilovné činnosti. I když se nezachovalo mnoho hudebnin, z písemných zpráv si lze vytvořit obrázek o tom, že hudba byla vždy nedílnou součástí liturgie a liturgických slavností. Také jsem vděčná za to, že díky tomuto víceméně po osm set let souvislému dílu mnoha lidí, hudebníků, zpěváků většinou amatérů, kteří neváhali věnovat svůj volný čas ku prospěchu ostatních, můžeme tuto naši hudební kulturu i nadále rozvíjet a navazovat na ni. Je radostné, že i v dnešní době se najdou lidé, kteří jsou ochotni připravit svým bližním hudbou povznášející krásné chvíle na koncertech i při liturgii v našich kostelích. A právě kvůli nim jsem chtěla psát tuto práci, pro jejich povzbuzení, že nejsou sami v tomto tvůrčím toku, a hlavně také, aby se na ně nezapomnělo a další generace měli z čeho čerpat. Doufám, že se mi to alespoň z malé části podařilo.

5. POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY

- BRENDL, P. Sigismund S.O.Cjst., *Jubilejní slavnost v bývalém cisterciáckém klášteře ve Žďáře v r. 1735*, Havlíčkův Brod 1992
- DROŽ, B., *Dějiny kláštera a města Žďáru*, Moravské Budějovice 1903
- DUCHALÍK, J. – LIBRA, J., *Kronika žďárského amatérského hudebního života*, Žďár nad Sázavou 2000
- FILKA, I. – ŠVOMA, J., *Stručné dějiny města Žďáru nad Sázavou*, městský úřad ve Žďáru nad Sázavou 1998
- Cronica Domus Sarensis*, kol. autorů, Krajské nakladatelství v Brně 1964
- Sedm a půl století*, kol. autorů, Město Žďár nad Sázavou 2002
- Kolektiv autorů, *Žďár v proměnách času*, Okresní knihovna a Okresní archiv Žďár nad Sázavou 1990
- LAŠTOVIČKA, F. a kolektiv, *Portrét imaginární tváře*, Kartuziánské nakladatelství Brno 2009
- LIFKA, B., *Minulost a přítomnost knižní kultury ve Žďáru nad Sázavou*, Brno 1964
- PLICHTA, A., *Klášter na hranicích*, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 1995
- VONDRUŠKA, L., *Literátská bratrstva*, Žďárský obzor 1, 1900
- ZEMEK, M. – BARTUŠEK, A., *Dějiny Žďáru nad Sázavou I.*, krajské nakladatelství Havlíčkův Brod 1956
- ZEMEK, M. – BARTUŠEK, A., *Dějiny Žďáru nad Sázavou II.*, krajské nakladatelství Havlíčkův Brod 1962
- ZEMEK, M. a kolektiv autorů, *Dějiny Žďáru nad Sázavou III.*, Musejní spolek v Brně 1973
- Prameny:
- STEINBACH, O., *Výpisy z klášterních listin*, AMB fond Mitrovského A 1-4
- STEINBACH, O., *Nomina religiosorum in Monasterio Fontis S. Mariae prope Zaram ordinem cisterciensem professorumPragae*, Charactere Franc. Augustini Hoecheberger Archiepiscopal, Typographii, 1781, Knihovna Královské kanonie premonstrátů v Praze na Strahově.
- DLABACŽ, J., G. : *Allgemeines historisches Künstler – Lexikon für Böhmen, Mähren und Schlesien*, Prag 1815.

6. Seznam ilustrací

1. Znak města Žďáru .
2. Kaple sv. Barbory.
3. Kostel sv. Trojice.
4. Kostel sv. Prokopa.
5. Posloupnost založení kláštera.
6. Titulní list žďárské kroniky *Cronica Domus Sarensis* od Jindřicha Řezbáře.
7. Zakládací listina Žďárského kláštera.
8. Bývalý kostel sv. Markéty.
9. Kostel sv. Jana Nepomuckého.
10. Varhany v klášterní bazilice.
11. Portativ žďárského kláštera.
12. Antonín Hromádka.
13. Katalogový lístek in.č. 6896, sign. A 5815
14. Katalogový lístek in. č. 6920, sign. A 5838
15. Augustin Šenkýř, Motetto pro Omni Solennitate.
16. Archiv muzea Vysočiny – Polná in.č. 20/E/204
17. Archiv muzea Vysočiny – Polná in.č. 20/E/204
18. První vánoční koncert vokálního kvarteta FONS 30. 12. 2004 u sv. Prokopa.
19. Mezinárodní soutěž v Olomouci r. 2005.
20. FONS ve Vídni s kardinálem Schönbornem.
21. Řím – Bazilika sv. Petra a Pavla při doprovodu liturgie.
22. Prof. J. Herden v Týnské škole r. 2009 při výuce harmonie.
23. FONS v Jihlavě s Virtuosi di Praga a sólisty Národního divadla.
24. Prof. Jiří Kolář a festivalový sbor r. 2007.

7. Seznam příloh

Příloha č. 1	
Ukázka ze stanov literátského spolku	64
Příloha č. 2	
Archiv Moravského zemského muzea – oddělení dějin hudby (hudebniny z kůru kostela sv. Prokopa)	65
Příloha č. 3	
Hudebniny uložené na kůru Baziliky Nanebevzetí P. Marie (konec 20.století).....	70
Příloha č. 4	
Soupis skladeb chrámového sboru FONS pro liturgický provoz a koncertní činnost.....	71
Příloha č. 5	
Přílohy notové	74

Příloha č. 1

Ukázka ze stanov literátského spolku:

§ 1. Účel.

Účel literátského spolku jest čest a chválu Boží zbožným, církvi svatou schváleným zpěvem a modlitbou, jak v chrámu Páně při službách božích, tak mimo chrám při slavnostních a pohřebních průvodech rozmnožovati.

§ 2. Údové.

Údem literátského spolku může býti každý ve farnosti města Žďáru bydlící dospělý katolický křesťan v mravech zachovalý, bezúhonný a soběprávný. Údové se dělí na:

- a) čestné
- b) přispívající
- c) výkonné

§ 3. a) čestným členem může se státi kdokoliv za zásluhy o spolek, církev, nebo za 10 zl. spolku věnovaných

b) člen přispívající ze Žďáru, kdo měsíčně 10 krejcarů přispívá

- c) výkonný ze Žďáru se zpěvem obeznámený. Příspěvky měsíční 2, 4, 6 kr. dle toho, ku kterým se při vstupu zaváže.

Mimoto složí přispívající i výkonný člen při vstupu do spolku 1 zl.

Povinnosti výkonných členů jsou tyto:

a) V neděli a ve svátek, před, mezi a po ranních i velkých službách božích, v každý pátek, v adventě, postě, i v suchých dnech (37) i v jiné, značnější, ač ne zasvěcené dny nábožným zpěvem dle pořádku výborem aneb v nutných případech předsedou či jeho náměstkem stanoveného posvátné úkony zvelebovat. 16

b) Při průvodech a poutích předzpěvovat (38).

Spolek měl předsedu, místopředsedu, pokladníka a dozorce (dělal práci archiváře). Ředitel kůru ustanovuje, co se zpívati bude. Jeho povinností jest řídití veškeren sbor zpěváků, vyučovati ty, kteří nejsou ke zpěvu vycvičení a odbývati se zpěváky předběžná cvičení v těch písních, jež mají těžší nápěv. Výbor se volí na tři roky, schází se čtyřikrát do roka, v neděli po suchých dnech (37), valná hromada je na sv. Cyrila a Metoděje.

Patronem spolku je sv. Prokop.

Dle knihy členů bylo ve spolku v letech:

1931 - 1933 60 členů

1934 - 1937 76 členů

1938 - 1943 85 členů

1944 - 1949 100 členů

Účetní kniha spolku je vedena od roku 1870. Jaká byla vydání?

1876 9 liber (libra česká = 0,512 kg) světla (svíčky) a 55 kr. 4,95 zl.

1877 kancionál Jánský 1,50 zl.

1879 6ks nových kancionálů v kůži 9,60 zl.

sklenáři za opravu svítily 0,10 zl.

1885 za kancionály svatojanské 10,73 zl.

1888 za telegram do Brna 0,68 zl.

1903 za 6 párů rukavic 9,30 zl.

V roce 1948 je v účetní knize poznámka: "Další trvání spolku hlášeno zároveň s valnou hromadou dne 5. 4. 1948".

Poslední zápis: "Připisem Okresního národního výboru ve Žďáře n. S. z 30. 3. 1951 literátský spolek je vymazán ze spolkového registru a začleňuje se do Charity, jmění movité, vázaný vklad 2950 Kč, volný 1000 Kč, hotovost 705 Kč předává se Charitě. 21. 4. 1951 R. Svoboda, farář." Spolek, který přežil dvě světové války, rozpad Rakouska – Uherska i německou okupaci skončil svoji činností.

Příloha č. 2

Archiv Moravského zemského muzea – oddělení dějin hudby (hudebniny z kůru kostela sv. Prokop)

Hudební archivy žďárských kantorů :

V – Vašátko Sigismund, **P** – Přibyslavský Václav, **S** – Skula, F.B., **SCH** – Schulz Veil, **N** – Nieger, **B** – Bradler, **G** – Goettler J. F., **P** – Polanský F., **R** – Rohlík, **T** – Tomášek, J., **H** – Homola, J.F., **Š** – Václav Šcraup, **HE** - Hesse Josef, **PR** – Preisler, **CH** – Chrudimský Václav, **M** – Medek Joanis, **Z** – Zelníček, **PO** – Popelka, **PR** - Preisler

inv. č.	signatura	autor	skladatel	název	hudební archiv
1	6768	A5687	Anonymus	Pangelinga SATB	v
2	6769	A5688	Anonymus	Aria Ave Maris Stela in A dur S	T, B.V.Mariae
3	6770	A5689	Anonymus	Aria in C, maesta semper S	G (EB)
4	6771	A5690	Anonymus	Aria n C Summe Deus S	P
5	6772	A5691	Anonymus	Aria Solemnis (Domine, Domine) S	v
6	6733	A5692	Brixi	Aria in G (Stella coeli) S	
7	6774	A5693	Ryba Jakub Šimon Jan	Arie pro Alt(O Jesu mi dulcis) A	v
8	6775	A5694	Anonymus	Aria in B (Exultabunt Sancti) S	
9	6776	A5695	Anonymus	Aria Lauda Sion Salvatorem S	
10	6777	A5696	Anonymus	Aria Canto sólo in C S	P
11	6778	A5697	Anonymus	Aria In hac die in C S	
12	6779	A5698	Anonymus	Ave et graduale SATB	v
13	6780	A5699	Anonymus	O Maria, Virgo pia TB	
14	6781	A5700	Anonymus	Gr. - Jesu dulcis memoria S	v
15	6782	A5701	Anonymus	Gradual in G - O salutaris Hostia SATB	v
16	6783	A5702	Anonymus	Kyrie et Gloria SATB	
17	9784	A5703	Anonymus	Litanie	
18	6785	A5704	Anonymus	Litanie de B.V.Marie SATB	s
19	6786	A5705	Anonymus	Lytanie lauretanae SATB	s
20	6787	A5706	Anonymus	Litanie de SS.Nomine Jesu SATB	s
21	6788	A5707	Anonymus	Missa in F SATB	
22	6789	A5708	Anonymus	Missa in D SATB	
23	6790	A5709	Anonymus	Missa in D SATB	R
24	6791	A5710	Haydn Josef	Missa stae Caecilie SATB	T Hob. XXII/5
25	6792	A5711	Vaňhal Jan Křtitel	Missa SATB	CH,T EB
26	6793	A5712	Boromens Stross Cardus	Misa Sollemis SATB	
27	6794	A5713	Anonymus	Motteto / Eja chori jubilemus/ SATB	
28	6795	A5714	Anonymus	Motteto in D SATB	
29	6796	A5715	Anonymus	Offertorium /Coeli enarrant/ SATB	
30	6797	A5716	Anonymus	Offertorium in D SATB	s
31	6798	A5717	Anonymus	Pangue lingua in D SATB	v chybí hlasy
32	6799	A5718	Anonymus	Pangue lingua in As –dur SATB	v

33	6800	A5719	Anonymus	Pastorela in G	S	S
34	6801	A5720	Anonymus	Regina coeli laetare	S	
35	6802	A5721	Anonymus	Regina coeli in A	S	P
36	6803	A5722	Anonymus	Regina coeli in C	SATB	
37	6804	A5723	Anonymus	Regina coeli in D	A	P 1700
38	6805	A5724	Anonymus	Requiem	SATB	Chori Zarensis
39	6806	A5725	Anonymus	Salve Regina	SATB	
40	6807	A5726	Anonymus	Salve Regina	S	N
41	6808	A5727	Anonymus	Štace k Božímu tělu	SATB	O, R
42	6809	A5728	Anonymus	Stationes de festo Corporis	2x SATB	V
43	6810	A5729	Anonymus	4 Stationes Corporis Christi	SATB	
44	6811	A5730	Anonymus	Te Deum laudamus	SATB	V
45	6812	A5731	Anonymus	Veni sancte spiritus	SATB	
46	6813	A5732	Anonymus	Veni sancte spiritus	S,T, SATB	E
47	6814	A5733	Anonymus	Vesperae	SATB	Chori Zarensis
48	6815	A5734	Anonymus	Vesperae	SATB	Chori Zarensis
49	6816	A5735	Aloisie Bach	Litanie Lauretanae	SATB	B
50	6817	A5736	Beethoven Ludwig van	Pangelingua	2x SATB	V
51	6818	A5737	Blahack Joseph	Offertorium -Salve jesu pie in A	S	
52	6819	A5738	Blahack Joseph	Offertorium-Beatus vir in B	T	V
53	6820	A5739	Bibl, různé autoři	Graduale in A	SATB	V
54	6821	A5740	Bono, Brixii	Aria de Venerabili	A	H Chori Marii Zarensis
55	6822	A5741	Boroni	Aria in C	S	Chori Marii Zarensis
56	6823	A5742	Brixii František Xaver	Aria per gli Apostoli	B	Chori Marii Zarensis
57	6824	A5743	Brixii František Xaver	Aria de omni Sancto	B	Chori Zarensis
58	6825	A5744	Brixii František Xaver	Aria pro omni Solemnitate in D	S	S
59	6826	A5745	Brixii František Xaver	Aria pro omni Solemnitate	T	Chori Marii Zarensis
60	6827	A5746	Brixii František Xaver	Aria pro Omni Tempore	S	Vodoznak C
61	6828	A5747	Brixii František Xaver	Ave Maria	A	V
62	6829	A5748	Brixii František Xaver	Lytanie lauretanae	SATB	S
63	6830	A5749	Brixii František Xaver	Missa brevis in B	SATB	S
64	6831	A5750	Brixii František Xaver	Missa solemnis	SATB	
65	6832	A5751	Brixii František Xaver	Motetto in G	SATB	S
66	6833	A5752	Brixii František Xaver	Motetto in D	SATB	S
67	6834	A5753	Brixii František Xaver	Motetto pastorale	SATB	Chori Zarensis
68	6835	A5754	Brixii František Xaver	Offertorium in D	SATB	P
69	6836	A5755	Brixii František Xaver	Offertorium in A	SATB	Z
70	6837	A5756	Brixii František Xaver	Te deum laudamus	SATB	Chori Zarensis
71	6838	A5757	Brixii František Xaver	Veni sancte spiritus	SATB	S
72	6839	A5758	Černý František	Reguiem	SATB	S 1769
73	6840	A5759	Diabelli Anton	Duetto in F	T,B	V
74	6841	A5760	Diabelli Anton	Graduale et ofertorium	SATB	V
75	6842	A5761	Diabelli Anton	Missa brevis in C	SATB	V

76	6843	A5762	Dittersdorf Karl Diters von	Motteto in C	SATB	
77	6844	A5763	Drahlovský Josef Čapka	Mše na slova Otče náš my přicházíme.		H
78	6845	A5764	Drechler Josef	Missa Solenne		
79	6846	A5765	Dreyer Johan Melchior	Missa Solemnis in Dis	SATB	v
80	6847	A5766	Endr(?)	Missa solemnis	SATB	p
81	6848	A5767	Faulhaber Jan Emanuel	Offertorium in C	SATB	v
82	6849	A5768	Fenzl (?)	Missa Pastoralis in D	SATB	v
83	6850	A5769	Fischiatti Domenico	Aria pro omni Festo	S	s
84	6851	A5770	Führer Robert /Jan Nepomuk/	Messe für die heilige Christmas	SATB	
85	6852	A5771	Führer Robert /Jan Nepomuk/	Te deum laudamus	SATB	
86	6853	A5772	Führer Robert /Jan Nepomuk/	Mše do C od Führera	SATB	
87	6854	A5773	Gellert Josef	Missa in D	SATB	v
88	6855	A5774	Gerner Antonín	Regina coeli	SATB	p
89	6856	A5775	Hagek (?)	Missa Solemnis	SATB	v
90	6857	A5776	Hahn Bernard	Dritte Messe	SATB	
91	6858	A5777	Hasse Johan Adolf	Aria pro omni Solemnitate	SATB	s
92	6859	A5778	Haura Jeronym	Motteto	S	s
93	6860	A5779	Haydn Josef	Lytanie Lauretanae	SATB	s
94	6861	A5780	Haiden (?)	Mše	SATB	s
95	6862	A5781	Haiden (?)	Mše Slavná	SATB	v
96	6863	A5782	Haydn Qiuseppe	Requiem in Dis	SATB	p
97	6864	A5783	Hayden (?)	Requiem in Dis	SATB	v
98	6865	A5784	Hayden (?)	Schöpfungsmes	SATB	v
99	6866	A5785	Horák Václav Emanuel	1.mše F dur	SATB	H
100	6867	A5786	Horák Václav Emanuel	Šestá mše	SATB	H
101	6868	A5787	Jansa Leopold	Beatus vir	SATB	v
102	6869	A5788	John (?)	Missa pastoralis in C	SATB	v
103	6870	A5789	Různí autoři	Journal		
104	6871	A5790	Brixi F. /Laube Antonín/	Missa pastoralis in D	SATB	s
105	6872	A5791	Laube Antonín	Motteto in A	S	H
106	6873	A5792	Laube Antonín	Reguiem in g	SATB	
107	6874	A5793	Linka Jiří Ignác	Litanie lauretanae in D	SATB	
108	6875	A5794	Linka Jiří Ignác	Litanie lauretanae in E	SATB	s
109	6876	A5795	Brixi, uvedený jako Linka	Missa pastoralis in D	SATB	
110	6877	A5796	Linka Jiří Ignác	Missa solemnis	SATB	
111	6878	A5797	Linka Jiří Ignác	Reguiem	SATB	s
112	6879	A5798	Öhlschlägel Lohelius Jan	Aria solemis de B.V.Maria	S	Chori Marii Zarensis
113	6880	A5799	Lohelius Jan	Motetto de omni festo	SATB	
114	6881	A5800	Lohelius Jan	Motteto de coi	SATB	
115	6882	A5801	Lohelius Jan	Motteto de omni tempore	SATB	
116	6883	A5802	Lohelius Jan	Motteto de omni tempore	SATB	
117	6884	A5803	Lohelius jan	Motetto De Tempore	SATB	s
118	6885	A5804	Lohelius Jan	Motteto de confessore		

119	6886	A5805	Lohelius Jan	Stationes quatuor seu Moteta	Lori Zarensis
120	6887	A5806	Loos Karel	Reguiem ex Dis	Chori Zarensis
121	6888	A5807	Loos Karel	Reguiem ex F	S
122	6889	A5808	Kauer Ferdinand	Offertorium	Š
123	6890	A5809	Kerule (?)	Missa in C	Z
124	6891	A5810	Koželuh (?)	Offertorium	V
125	6892	A5811	Kraus Lambert	Litanie Lauretanae	S
126	6893	A5812	Krenn Franz	Offertorium	V
127	6894	A5813	Kommer František Vincenc	Trois quatuors Concertants	HE
128	6895	A5814	Krumlovský Jan	Motetto Pastoritium	S
129	6896	A5815	Majo Franco de / Brixi/	Aria in Dis	H.Chori Zarensis
130	6897	A5816	Mraczek Ferdinand Carl	Pangue lingua	V
131	6898	A5817	Musil František	De Processione	
132	6899	A5818	Müller	Aria in Dis	V
133	6900	A5819	Müller	Mesae Sollemnis	V
134	6901	A5820	Müller	Motteto in g	V
135	6902	A5821	Paganini	Panguelingua	V
136	6903	A5822	Piechl	Motetto de gvovis	S
137	6904	A5823	Piechl	Motetto in C	Lori Zarensis
138	6905	A5824	Pleyel	Pangelingua	V
139	6906	A5825	Pokorný František	Litanie Lauretanae	S
140	6907	A5826	Preindal karel	Ave Maria	V,Chori Zarensis
141	6908	A5827	Přibyslavský	Aria in B	Chori Zarensis
142	6909	A5828	Přibyslavský	Aria pastoralis	Chori Zarensis
143	6910	A5829	Přibyslavský	Aria Solemnis	H,Chori Zarensis
144	6911	A5830	Přibyslavský	Mše pastýřská	Chori Zarensis
145	6912	A5831	Pržerovský Hein.	Aria soprán solo	
146	6913	A5832	Reichenauer	Graduale	S
147	6914	A5833	Riegel (?)	Missa inC	
148	6915	A5834	Richter (?)	Offertorium in C	V
149	6916	A5835	Holan-Rovenský	Pašije	
150	6917	A5836	Rumler Johann	Duetto in A	SCH
151	6918	A5837	Salieri Antonio	Aria in A	
152	6919	A5838	Salieri Antonio	Aria Solemis	Chori Marii Zarensis
153	6920	A5839	Salieri Antonio	Aria Solemis in C	CH
154	6921	A5840	Sehling Josef Antonín	Motetto De Nativitate Domini	S
155	6922	A5841	Šenkýř Augustin	Aria in D	B Chori Marii Zarensis
156	6923	A5842	Šenkýř Augustin	Aria pro omni Solemnitate	S
157	6924	A5843	Šenkýř Augustin	Motetto in A	SATB S
158	6925	A5844	Šenkýř Augustin	Motetto in D	SATB S
159	6926	A5845	Šenkýř Augustin	Regina coeli	SATB S
160	6927	A5846	Schiedermeier	Messe in F	SATB V
161	6928	A5847	Schiedermeier J.B.	Messe in G.	SATB V

162	6929	A5848	Schiedermeier J.B.	Mssa in D	SATB	
163	6930	A5849	Schiedermeier J.B.	Missa Solemis	SATB	V,Chori Zarensis
164	6931	A5850	Schiedermeier J.B.	Pastoral messe in F	SATB	v
165	6932	A5851	Schiedermeier J.B.	Offertorium A	SATB	v
166	6933	A5852	Schiedermeier J.B.	Pastoral –Offertorium	S	v
167	6934	A5863	Schilka (?)	Missa in C	SATB	v
168	6935	A5854	Schmidt František	Regina coeli	SATB	M
169	6936	A5855	Schmidt (?)	Vesperae	SATB	M
170	6937	A5856	Siena ?	Regina Coeli Laetare	S	N
171	6938	A5857	Sigdmund (?)	Missa pastoralis	SATB	v
172	6939	A5858	Simone Kalous	Misa in G	SATB	P,Chori Marii Zarensis
173	6940	A5859	Simony (?)	Missa in F		
174	6941	A5860	Škroup Štěpán,	Antifona	SATB	P
175	6942	A5861	Steffan Giovanne	Motetto in D		Chori Marii Zarensis
176	6943	A5862	Steiner (?)	Litanie lauretanie in g	SATB	v
177	6944	A5863	Stross Ber. Carolo	Sacrum primae Classis	SATB	
178	6945	A5864	Střecha (?)	Misa Sollemis in D	SATB	v
179	6946	A5865	Škroup (?)	Offertorium A	SATB	v
180	6947	A5866	Tallman (?)	Regina coeli	S	N
181	6948	A5867	Tham (?)	Lyttania o nejsvětější krvi Ježíše	SATB	P
182	6949	A5868	Taschke (?)	Pangelingua	SATB	v
183	6950	A5869	Taschke (?)	Litanie in D	SATB	
184	6951	A5870	Tomašek Jan Václav Křtitel	České Reguiem	SATB	
185	6952	A5871	Vach Ferdinand	O salutaris	mužský sbor	H
186	6953	A5872	Vaňhal Jan Křtitel	Aria de nomine Jesu	S	PO
187	6954	A5873	Vaňhal Jan Křtitel	Lytanie Lauretanae in C	SATB	
188	6955	A5874	Vaňhal Jan Křtitel	Missa Solennis	SATB	Chori civitatis Zarensis
189	6956	A5875	Vašátko Sigmund	Pangelingua	SATB	v
190	6957	A5876	Vogel Kajetán	Reguiem in Dis	SATB	
191	6958	A5877	Volkrt Franz	Missa C	SATB	v
192	6959	A5878	Weiberger (?)	Mše	SATB	
193	6960	A5879	Vitásek Jan August	Missa Solemis	SATB	
194	6961	A5880	Vitásek Jan August	Pastoral – Hymnus	SATB	v
195	6962	A5881	Voget (?)	Litanie Lauretanie in D	SATB	v
196	6963	A5882	Vocet Jan Nepomuk	Missa brevis in G	SATB	v
197	6964	A5883	Vocet Jan Nepomuk	Missa brevis in C	SATB	v
198	6965	A5884	Würfel Václav Vilém	Missa solemnis in C	SATB	v
199	6966	A5885	Zaechner (?)	Lauda Jerusalem	SATB	S
200	6967	A5886	Zimmermann Anton	Missa Pastoritia in D	SATB	P
201	8314	A7078	Záblatný Pavel	Antifonář		

Pozn. Skladby s označením *Chori Marii Zarensis* pochází zřejmě z klášterního archivu.

Příloha č. 3

Hudebniny uložené na kůru Baziliky Nanebevzetí P. Marie a sv. Mikuláše (konec 20. století)

Korejs Bohuslav	Caro mea
Gallus Jacobus	Ecce Quomodo
Olejník Josef	Česká mše z andělské hory
Bříza Karel	Vánoční zpěvy
	Cesta k věčné spáse 1910
Běčák Richard	Valašská vánoční mše
Bříza Karel	Česká velikonoční mše
Marhula Eduard	Vánoční česká mše
Halík	Česká mše
Drahlovský Josef	Česká mše slavnostní
	Pašije
Halík	Pašije
	Písně svatební
	Vánoční zpěvy
	Ó přešťastné okamžení
	Popelka nazaretská
Heinisch Helmut	Tantum ergo
Heinisch Helmut	Ave Maria

Příloha č. 4 :

Soupis skladeb chrámového sboru FONS pro liturgický provoz a koncertní činnost

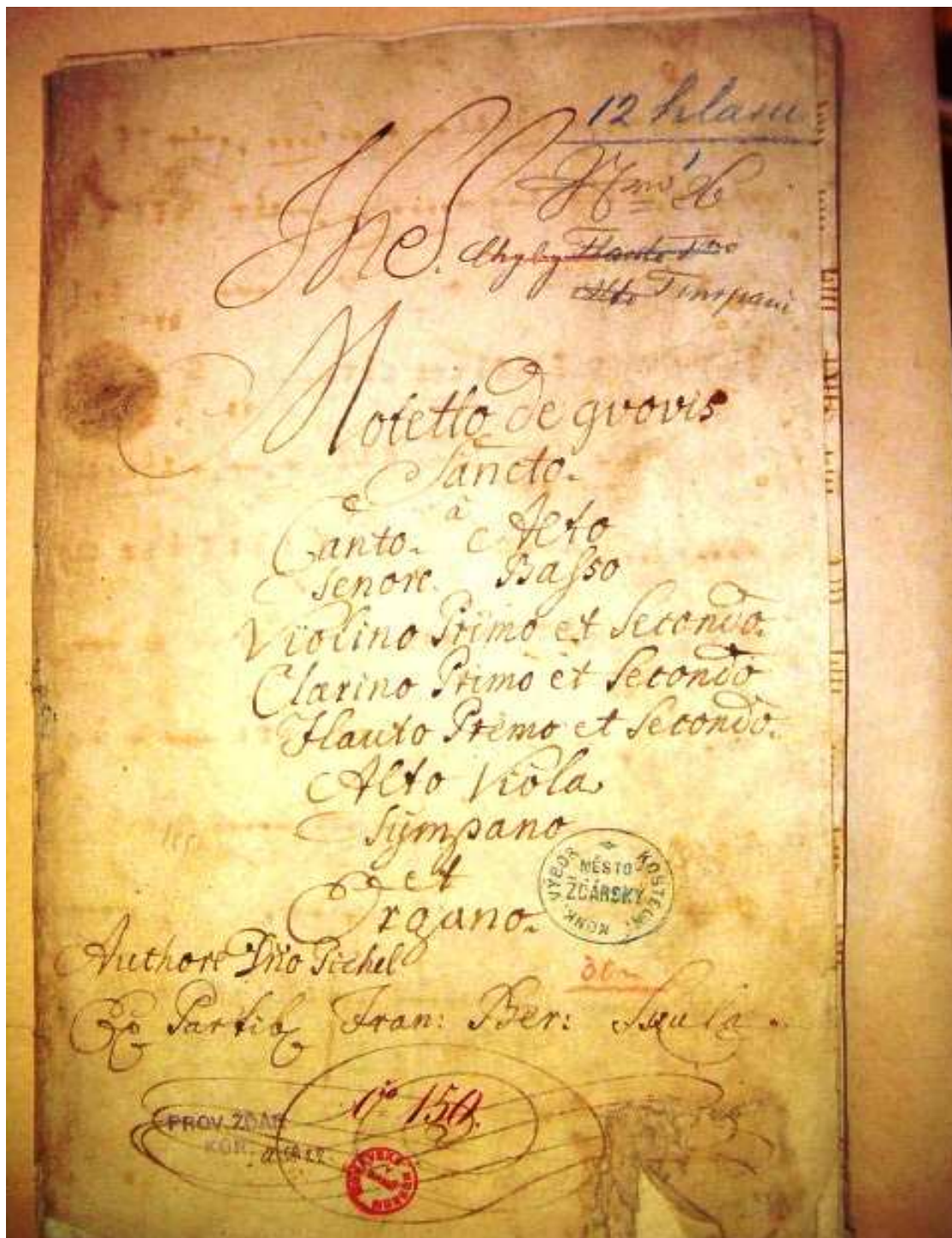
	Autor	Název skladby	obsazení	
1	Vodňanský, Jan. C.	Rorando coeli defluant	SSAATTBB	vánoční
2	Lukáš, Zdeněk	Missa brevis	SATB	mše
3	Kaptein, Lyon	Somagwaza (africký traditional)	SATB	spirituál
4	Brixi ,František, X.	Missa pastoralis	SATB +orch	mše
5	Schneider- Trnavský Mikuláš	Otče náš	SATB	duchovní
6	Praetorius ,M.	Surrexit Christus	SATB	velikonoční
7	Hassler, H. L.	Ó hlavo plná trýzně	SATB	postní
8	Basler Paul	Gloria (Missa Kenya)	SATB	mše
9	Anonym	Regina coeli	SATB	duchovní
10	Lukáš Zdeněk	Dies Irae - Rekviem	SATB	duchovní
11	Lukáš Zdeněk	Lacrymosa- Rekviem	SATB	duchovní
12	Čajkovskij,Petr, I.,	Svjatyj Bože	SATB	duchovní
13	Händel ,Georg., F.	Mesiáš – Halleluja	SATB +orch	duchovní
14	Händel ,Georg., F.	Mesiáš - His Yoke Is Easy	SATB +orch	duchovní
15	spirituál	Soon Ah Will	SATB	spirituál
16	spirituál	Swing Low, Sweet Chariot	SATB	duchovní
17	africká píseň	Jambo	SATB	spirituál
18	Emerson H.	Hello My Baby	SATB	populární
19	Clarke V.	On You	SATB	populární
20	anonym	Gloria Patri et Filio, Laudate ..	SATB	duchovní
21	argentinská píseň	Santo, santo	SATB	duchovní
22	Arcadelt J.	Ave Maria	SATB	duchovní
23	Swider J.	Ave Maria	SATB	duchovní
24	Poulenc F.	Ave verum corpus	SATB	duchovní
25	Fux J. J.	Ave Regina Coelorum	SATB	duchovní
26	Korejs B.	Ave Regina Coelorum	SATB	duchovní
27	Gounod Ch.	Ave verum corpus	SATB	duchovní
28	Rachmaninov S.	Ave Maria	SATB	duchovní
29	Mozart W. A.	O salutaris	SATB	duchovní
30	Míchna A.	Vítání Pána Ježíše	SATB	duchovní
31	Pololáník Z.	Liturgická mše	SATB	duchovní
32	Deak-Bárdos G.	Eli, Eli!	SATB	duchovní
33	Douša K.	Výtky Spasitelovy	SATB	duchovní
34	Černohorský B.	Motetto	SATB	duchovní
35	Victoria T. L.	Ave Maria	SATB	duchovní
36	anonym	Festa Sanctorum celebrante	SATB	duchovní
37	Černohorský B.	Regina Coeli	SATB	duchovní
38	Tučapský A.	Lauda, anima mea	SATB	duchovní
39	Míchna z Otradovic	Pohřební sbor	SATB	duchovní
40	Míchna z Otradovic	Sličné pacholátko	SATB	duchovní
41	Welmots J.	Were you there	SATB	duchovní
42	Klouse Andrea	Ring The Bells!	SATB	duchovní
43	Míchna z Otradovic	Chtíc, aby spal	SATB	duchovní
44	Burt Alfred	Nigh Bethlehem	SATB	duchovní
45	Martinů Bohuslav	Otvírání studánek	SATB	duchovní
46	Brixi Šimon	Raduj se, nebe	SATB	duchovní
47	Eben Petr	Truverská mše	SATB	duchovní

48	Ryba Jakub Jan	Česká vánoční mše „Hej mistře!“	SATB +orch	duchovní
49	Michna z Otradovic	Česká mariánská muzika	SATB	duchovní
50	Eben Petr	Antifona (Veselte se nebesa)	SATB	duchovní
51	Sanseverino Claudio F	La Vieja	SATB	lidová
52	Moore Thomas	Oft in the stilly night	SATB	duchovní
53	anonym	Puer natus	SATB	duchovní
54	anonym	Vánoční sekvence	SATB	duchovní
55	duchovní staročeské chorály	Hospodine, Sv. Václave	SATB	duchovní
56	pochod	Zottelmarsch	SATB	populární
57	Basler Paul	Agnus Dei (Missa Kenya)	SATB+varh.	duchovní
58	anglická koleda	Zpívej v čase vánočním	SATB	duchovní
59	Eben Petr	Mariánské nešpory	SATB	duchovní
60	Mercury Freddie	Bohemian Rhapsody	SATB	populární
61	Saint-Saens Camille	Tollite hostias	SATB	duchovní
62	Ramírez Ariel	Missa Criolla	SATB+varh.	duchovní
63	Lukáš Zdeněk	Za naším huménkem	SATB	lidová
64	Lukáš Zdeněk	Byla Marjánka	SATB	lidová
65	Pančík Josef	Okolo Hradišča	SATB	lidová
66	Vespalec Tomáš	Anička, dušička	SATB	lidová
67	Hroněk Miroslav	Prší, prší	SATB	lidová
68	Mrkos Zbyněk	Bude večer	SATB	lidová
69	Eben Petr	Ešče si já	SATB	lidová
70	Hrušovský I.	Išeu Macek	SATB	lidová
71	Thuri F.X.	Pijácká	SATB	světská
72	Busto Javier	Ave Maria	SATB	duchovní
73	Buxtehude Ditrich	Alles was ihr tut	SATB	duchovní
74	Staněk Pavel	Missa lyrica	SATB	duchovní
75	Norman Lubov	Wade in the water	SATB	spirituál
76	Norman Lubov	All my trials	SATB	spirituál
77	Lukáš Zdeněk	Radujme se všichni v Pánu	SATB	duchovní
78		Aux Champs Elysées	SATB	populární
79	chorál	Congaudet hodie	SATB	duchovní
80	Hromádka Antonín	Vínek koled	SATB	duchovní
81	Tarlon Bob	Ja-Da	SATB	populární
82	Eric Clapton	Tears in Heaven	SATB	populární
83	Rachmaninov Sergej	Pridite poklonim sa	SATB	duchovní
84	Gerry Goffin, Carole King	The Loco-motion	SATB	populární
85	Bach Johan Sebastian	Sicut locutus est	SATB	duchovní
86	Vittoria Thomas Luis de	Jesu dulcis	SATB	duchovní
87	Passereau Pierre	Il est bel bon	SATB	renesanční
88	Venosa Gesualdo di	Tu piangi, o filli mia	SATB	madrigal
89	Herden Jaroslav	Dvě modlitby	SATB+ arh.	duchovní
90	Gerschwin George	Embraceable	SATB	populární
91	Frank Cesar	Panis angelicus	SATB+varh.	duchovní
92	Laburda Jiří	Valasi, Valasi !	SATB	lidová
93	Mozart Wolfgang Amadeus	Requiem	SATB+ varh	duchovní
94	Suchoň Eugen	Aká si mi krásna	SATB	lidová
95	Lukáš Zdeněk	Pocta Tvůrcům	SATB	světská
96	Pololánik Zdeněk	Chvalte Pána	SATB	duchovní
97	Puccini Giacomo	Requiem	SATB+varh.	duchovní
98	Sehling Josef Antonín	Motteto di Nativitate	SATB	duchovní
99	Vitásek Jan August	Hymnus pastoralis	SATB	duchovní
100	Přibyslavský Jan Václav	Mše pastýřská	SATB	duchovní
101	Mozart Wolfgang Amadeus	Requiem	SATB+ orch	duchovní
102	Pavlica Jiří	Missa brevis	SATB	duchovní

103	Teml Jiří	Gloria in exelsis Deo	SATB	duchovní
104	Teml Jiří	Vonička	SATB	lidová
105	chorál	Salve Pater optime	SATB	duchovní
106	Anders Edenroth	I sing you sing	SATB	populární
107	chorál	Lux vera lucis	SATB	duchovní
108	chorál	Svatý Václave	SATB	duchovní
109	chorál	Surexit Christus hodie	SATB	duchovní
110	chorál	Salve lux fidelium	SATB	duchovní
111	Pretorius Michael	Audite, silete	SATB	světská
112	chorál	Congaudet hodie	SATB	duchovní
113	Gordon Young	Alleluia	SATB	duchovní
114	Haydn Joseph	Missa „Heiligmesse“	SATB	duchovní
115	Morley Thomas	Now is the month of maying	SATB	renesanční
116	Attaingnant Pierre	Tourdion	SATB	renesanční
117	Viadana Ludovico da	Exultate Justi	SATB	duchovní
118	Lasso Orlando di	Tutto lo di mi dici	SATB	renesanční
119	Gastoldi Giovanni Giacomo	Amor Vittorioso	SATB	světská
120	Eschlimann Julie	Can-Can / Jacques Offenbach /	SATB	populární
121		Tancuj, tancuj	SATB	lidová
122	Mozart Wolfgang Amadeus	Ave verum corpus	SATB	duchovní
123	Encina Juan del	Cucu,cucu	SATB	Renesanční
124	Michna Adam	Nebeští kavalérové	SATB	duchovní
125	Händel Georg Fridrich	Canticorum iubilo	SATB	duchovní
126	Bach Johan Sebastian	Jesu bleibet meine freude	SATB	duchovní
127	spirituál	Angels Watchin Over Me	SATB	duchovní
128	spirituál	Bethlehem	SATB	duchovní
129	Weber Andrew Lui	Pie Jesu	SATB	duchovní
130	Bach Johan Sebastian	Bach's Christmas Carol	SATB+varh.	duchovní
131	Trykar Lukáš	Vánoční koledy	SATB	duchovní
132	Twardowski Romuald	Alleluia	SATB	duchovní
133	ukrajinská lidová	Vlaštovička	SATB	lidová
134	Miškinis Vytautas	Ave regina coelorum	SATB	duchovní
135	Martinů Bohuslav	Romance z pampelišek	SATB	světská
136	Teml Jiří	Vanitas	SATB	duchovní
137	Victoria Thomas Luis de	Agnus Dei	SATB	duchovní
138	Tučapský Antonín	Pět postních motet	SATB	duchovní
139	Lukáš Zdeněk	Veje vetrík, veje	SATB	lidová
140	Weiss, Thiele	What a wonderful world	SATB	populární
141	Haydn Joseph	Sign EC VI	SATB	světská
142	Beck Andy	A capella overtures	SATB	populární
143	Kirby Shaw	A pawnee Prayer	SATB	duchovní
144	Rosini Gioachino	O salutaris hostia	SATB	duchovní
145	Hassler Hans Leo	Tanzen und Springen	SATB	renesanční
146	Caccini Giulio	Ave Maria	SATB	duchovní
147	?	Už nám zase pusy jedou	SATB	populární
148	Charpentier Mark -Antoine	Te Deum	SATB	duchovní
149	Purcell Henry	Thou knowest Lord	SATB	duchovní
150	Grieg Eduard	Ave Maris stella	SATB	duchovní
151	Schütz Heinrich	Rorate coeli	SATB	duchovní
152	Bortnjanski D. Stepanovič	Tebe poem	SATB	duchovní
153	David Paich – Jeft Porcaro	Africa	SATB	populární
154	Verdi Giuseppe	Nabucco – sbor židů	SATB	duchovní
155	Jistebnický kancionál	Svatý Václav	SATB	duchovní
156	Gary Hallquist	Gloria! Sing praise! Alleluia!	SATB	duchovní
157	Bach Johan Sebastian	Air	SATB	duchovní

Příloha č. 5

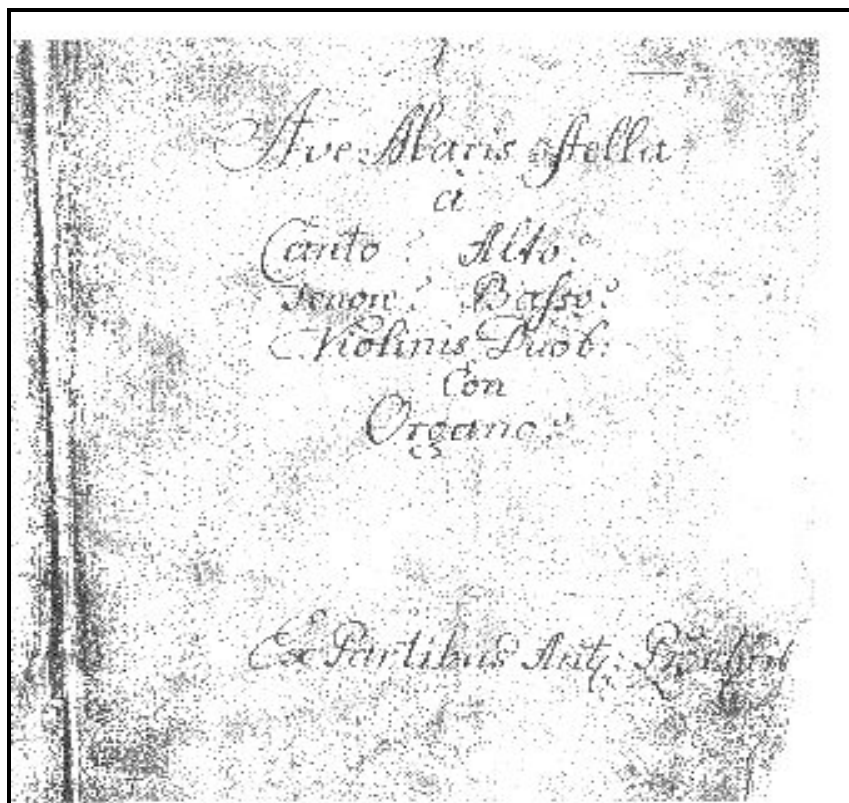
Přílohy notové

1. V. Pichel , *Motteto de quovis* titulní strana.

2. V.Pichl – Motteto, ukážka Sopránového partu.

5. Ave Maris Stella – titulní list.

Canto.

Ave maris Stella, Dei mater alma, atque semper semper Virgo
 Incensurata Ave Gabrielis a. re. funda funda nostra peccata
 Utam prostra puram, iter para tum: ut videntes Jesum factum
 Et laus Deo Patri, summa Christo decus, Spiri- tui Sanc- to
 tuum tu felix Coe - - - ti por- ta
 mutans e - - - ve no- men
 semper - - - semper cal- - - late- mur.
 tribus honor tribus ho - - - no- u- nus. Amen
 2. Jesum me condant te Virgo Sacra
 [illegible]

6. Ave Maris Stella – Canto.

Alto +

1 Ave maris Stella, Dei mater alma atque semper
 2 lumen illud a-ve Gabrielis o-re funda funda
 3 Vitam praesta pu-ram, iter para tutum ut videntes
 4 Sit laus Deo Pa-tri sumo Christo de-cus Spiritui

1 per Virgo felix caeli
 2 in pace mutans Eve
 3 sum Jesum semper, ipse semper ipse
 4 cto Tribus honor

1 porta
 2 ve nomen
 3 letemur
 4 nor unus

A. men.

7. Ave Maris Stella – Alto.

Tenore

1 Ave maris Stella, Dei mater al-ma atque semper sem
 2 lumen illud Ave Gabrielis o-re: funda funda nos
 3 Vitam praestapuram, iter para tu-tum: ut videntes fe
 4 Sit laus Deo Patri, sumo Christo de-cus Spiritui San

1 per Virgo felix caeli
 2 in pace mutans Eve
 3 sum Jesum semper, ipse semper ipse
 4 cto Tribus honor

1 porta
 2 no-men
 3 te-mur
 4 a-nus

A. men.
 Gloria pro nobis sancta Dei Genitrix.

8. Ave Maris Stella – Tenore.

Basso.

1. A - ve ma - ri - stel - la, ve - ri mater al - ma ut que semper
 2. sumens il - lud A - ve: ba - bti e - lis o - re: fūda fūda
 3. Vi - tam pro - ce - ram, i - ter pa - ni - tum: ut vi - dentes
 4. Sit laus ve - o ba - bti, summo Chri - ste de - cus, Spi - ri - tu i

1. Semper Virgo fe - lix Cœ - li fe - lix Cœ - li por - ta,
 2. nos in pace mutans Cœ - ca mutans C - œ - va no - men
 3. Jesum Jesum Semper ꝑ: Semper cel - late - mur;
 4. Sanc - to Tri - bus ho - nor Tri - bus ho - nor u - nus Amen.

9. Ave Maris Stella – Basso.

Violino Primo.

10. Ave Maris Stella – Violino Primo.

11. Ave Maris Stella – Violino Secondo.

12. Ave Maris Stella – Organo.

Anonym

Ave Maris Stella

1. housle

2. housle

soprán

alt

tenor

bas

cello

5

1. A - ve Ma - ris Stel - la,
2. Su - mens il - lud A - ve
3. Vi - tam prae - sta pu - ram,
4. Sit laus De - o Pa - tri,

1. De - i Ma - ter al - ma,
2. Gab - ri - e - lis o - re,
3. i - ter pa - ra tu - tum,
4. Sum - mo Chri - sto de - cus,

str. 1

13. Ave Maris Stella – spartace str. 1

9

1. At-que sem-per sem-per, Vir-go, Fe-lix
 2. Fun-da Fun-da nos in pa-ce, Mu-tans
 3. Ut, vi-den-tes Je-sum Je-sum Sem-per
 4. Spi-ri-tu-i Sanc-to, Tri-bus ho-nor

1. Fe-lix coe-li
 2. Mu-tans E-vae
 3. Sem-per Sem-per
 4. Tri-bus ho-nor

str. 2

14. Ave Maris Stella – str. 2

15

1. coe-li Fe-lix coe-li
 2. E-vae Mu-tans E-vae
 3. Sem-per Sem-per col-lae-
 4. ho-nor Tri-bus ho-nor

1. Fe-lix coe-li Fe-lix coe-li
 2. Mu-tans E-vae Mu-tans E-vae
 3. Sem-per Sem-per Sem-per col-lae-
 4. Tri-bus ho-nor Tri-bus ho-nor

str. 3

15. Ave Maris Stella – str. 3

20

1. por - ta.
2. no - men.
3. te - mur.
4. u - nus.

A - men

str. 4

16. Ave Maris Stella – str. č. 4